

RAPPORT over de behandeling der Joden
 tydens de Duitsche bezetting in NEDERLAND.
 Uitgebracht ten verzoeke van Zyne Excelentie
Gen. Majoor A.G.van TRICHT, Militair-attaché
 by het Gezantschap der Nederlanden te BERN.
 Rapporteur S.I.TROOSTWYK, voormalig Inspecteur
 by de Commissie van Geldelyk Beheer, van de
"Joodsche Raad voor Amsterdam" te AMSTERDAM

Hoofdstuk	1	Maatregelen in 1940	blz. 2
"	"	" " " " 1941	blz. 3
"	"	" " " " 1942	blz. 7
"	"	" " " " 1943	blz. 8
"	"	De geldmiddellen v/d Joodsche Raad "	9
"	"	Aanmelding Joodsche Ondernemingen "	10
"	"	De Joodsche Raad	blz.11
"	"	De "Zentrallstelle"	blz.12
"	"	Lippmann Rosenthal & Co	blz.13
"	"	De gelegenheid voor emigratie ..	blz.15
"	"	Joodsche zaken en markten	blz.16
"	"	Reisvergunningen	blz.17
"	"	Verhuisvergunningen	blz.17
"	"	Tewerkstelling in Nederland	blz.18
"	"	De concentratie van Joden te Amsterdam ...	blz.19
"	"	De Jodenster	blz.20
"	"	Deportatie maatregelen	blz.20
"	"	de Sperrstempels	blz.26
"	"	Het kamp Westerbork	blz.29
"	"	De kampen Vught, Barneveld en Theresienstadt "	31
"	"	De post van gedeporteerden	blz.32
"	"	Onroerend bezit van Joden	blz.32
"	"	Roerend bezit van Joden	blz.33
"	"	Sterilisatie	blz.34
"	"	Strafgevallen	blz.34
"	"	Overzicht	blz.35

HOOFDSTUK 1

M a a t r e g e l e n i n 1 9 4 0

werd en Een inval door de Duitse Politie in de bureaux van het "Comité voor byzondere Joodsche belangen", vond reeds plaats dadelyk na de bezetting in Mei 1940. De kantoren verzegeld, doch na eenige dagen weer vrygegeven, waarna genoemd comité bekend maakte dat door de bezettende overheid gevorderd was dat de kosten der vluchtelingenkampen maandeliks by vooruitbetaling dienden te worden voldaan, aangezien het Nederlandsche Jodendom zich daarvoor had garant verklaard tegenover de toenmalige regeering.

Teneinde de gelden, welke ongeveer fl. 250.000.- per maand beliepen te kunnen byeenbrengen, is opgericht het "Comité voor Steun" onder Voorzitterschap van den Heer A. Krouwer, welk comité haar bureaux vestigde aan het adres Keizersgracht 754 te Amsterdam. Met de dagelyksche leiding was belast Mr. L. D. Frank. Door een byzondere vrywillige heffing op het Joodsche inkomen en vermogen, stelde men zich voor de kosten van de kampen te kunnen dekken. Hierdoor is voorkomen dat door de Duitschers een Jodenbelasting is ingesteld, welke ongetwyfeld veel hooger zou zyn geweest. (Hoofdst. 5)

Onder het motief van dierenkwelling is op 31 Juli het ritueel slachten verboden en ook omstreeks deze tyd ontvingen alle in de kuststrook woonachtige buitenlandsche Joden, de aanzegging dat zy op zeer korten termyn naar het binnenland dienden te verhuizen. Huisraad en verdere bezit mocht toen nog worden medegenomen.

De verordening tot aangifte van Joodsche ondernemingen by de "Wirtschaftsprüffestelle" te den Haag is bekend gemaakt op 22 Oktober 1940. Hoewel bedoelde verordening duidelyk sprak van ondernemingen in den zin van de Handelsregisterwet, is naderhand toch bekend gemaakt dat ook kleine handelslieden, zooals; venters, marktkooplieden e.d. als zoodanig werden beschouwd en zich eveneens dienden aan te melden. De termyn van aanmelding sloot op 5 Nov. 1940 (Hoofdst. 6)

De Ryks- en gemeente-ambtenaren en eveneens alle personeel van semi-overheids instellingen, ontvingen op 28 Aug. 1940 een formulier ter onderteekening betreffende hun arische afstamming en de afstamming hunner echtgenot(e). Het gevolg daarvan was ontslag per 1 Nov. d.a.v. aan alle ambtenaren met 3 of meer Joodsche grootouders, onder toekenning van wachtgeld. Uitzondering zyn niet gemaakt, doch gemengd gehuwde niet-joden bleven in functie. Met het uitbetalen der wachtgeldten zyn nimmer moeilykheden voorgekomen.

Gewelddaden ten opzichte van Joden vielen in 1940 niet voor, behoudens enkele ingeworpen ruiten by Joodsche warenhuizen en café's.

HOOFDSTUK 2

M a a t r e g e l e n i n 1 9 4 1

Het jaar 1941 zette onmiddelyk in met een sterke anti-joodsche propaganda. By verschillende groote café's en restaurants in het Centrum van Amsterdam verschenen bordjes met opschriften als; "Joden geen toegang", "Juden unerwünscht" e.d. Deze eerste zaken waren o.a. "Krasnapolsky", "Suisse", "Polen", "Americain Hotel", "De Roode Leeuw" enz. Om het te laten voorkomen alsof door de Directie's der betrokken café's spontaan deze maatregel was genomen, waren alle bordjes van verschillend model en met verschillende tekst. In werkelykheid evenwel is het bestuur van Horecaf te voren bedreigd en zyn de schildjes door W.A. mannen bezorgd, resp. ongevraagd aan de vensters aangebracht.

Tegelykertyd werden Joden op straat gemolesteerd of in bepaalde tramlynen lastig gevallen. In het bekende café "De Kroon" op het Rembrandtsplein, hetwelk onder zyn bezoekers veel Joden telde, werden de ruiten ingeworpen en in de binnenstad van Amsterdam drongen gewapende N.S.B.ers. des nachts in joodsche woonhuizen binnen, mishandelden de bewoners en wierpen huisraad op straat of vernielden alles. Ook de bezoekers van de bekende Yssalon "Koco" in Amsterdam, Zuid werden door N.S.B. kwajongens geterroriseerd. De eigenaar, welke zyn zaak wilde verdedigen, is, onder beschuldiging van een tevoren bereide aanslag op de Duitse Politie, gefusileerd.

De Duitse overheid, hoewel alles daar haar op touw gezet en oogluikend toegelaten, noemde het wederom een spontane actie. De reactie van Joodsche zyde kon dan ook niet uitblyven en vond zyn hoogtepunt in een groote vechtparty in den nacht van 19 op 20 Febr. 1941 in de omgeving van het Waterlooplein te Amsterdam. De Joden zyn daarby kranig geholpen door de bevolking van Kattenburg en de Jordaan en aan beide zyden zyn veel slachtoffers gevallen, onder anderen aan de zyde der N.S.B. een zekere Koot welke als een soort martelaar is begraven in tegenwoordigheid van Mussert.

Een en ander was voor de Duitschers aanleiding tot een soort "strafexpeditie" tegen de Joden. ~~Enkele~~ Eenige dagen later zyn in de binnenstad vele jongelieden met eenigzins joodsch uiterlyk op straat gearresteerd. Deze eerste razzia hebben ongeveer 300 jonge joden in het beruchte concentratiekamp "Mauthausen" met hun leven moeten bekoopen.

De Amsterdamsche bevolking wond zich zeer op over deze arrestatie's hetwelk de direkte aanleiding was van de groote staking op 25 Febr. 1941. Deze staking is begonnen in de vroege morgen by het trampersoneel en breide zich in enkele uren over de geheele stad uit. Al het werk was stilgelegd, de zaken bleven gesloten. By betoogingen kwam het tot ernstige botsingen met de Duitse politie, waarbij veel dooden gevallen zyn en honderden personen zyn aangehouden. Na de derde dag was de overheid de toestand meester nadat het bevel in handen der militaire bevelhebber was overgegaan. Hoeveel personen en wie er naderhand nog gefusileerd zyn, of zyn gevangen genomen, is nimmer bekend geworden. Ook zyn een groot aantal gemeente-ambtenaren, o.a. by de Gem. Tram en de Stads-reiniging

gearresteerd

gearresteerd, of zonder wachtgeld ontslagen. In de gemeenten Haarlem, Zaandam en Hilversum is eveneens gestaakt, hetgeen evenals te Amsterdam een voorwendsel was om de burgemeesters te vervangen voor N.S.B.ers. Aan de betrokken gemeenten is verder nog een boete opgelegd, z.g. "zoengeld". (Te Amsterdam 15 miljoen gulden op te brengen door personen met een inkomen van fl. 10.000.- of daarboven, in het belastingjaar 1940/41.

Door de Duitse gevolmachtigde voor de Stad Amsterdam, is naar aanleiding van het gebeurde in Febr. 1941 opgericht "De Joodsche Raad voor Amsterdam" met als voorzitters de H.H. A. Asscher en Prof. Dr. D. Cohen. Dit lichaam werd voorgesteld als "intermediar" tusschen het Jodendom en de autoriteiten. (Hoofdst. 7) Het "Joodsche Weekblad" diende als orgaan om verordeningen en voorschriften bekend te maken waaraan de niet-joodsche bevolking aanstoot zou kunnen nemen.

De verordening waarbij iedereen, met één of meer joodsche grootouders, verplicht was zich aan te melden by het Centr. bevolkingsregister te den Haag, verscheen op 10 Januari 1941. Als bewys dat men aan zyn anmeldingsplicht had voldaan werden eenige maanden later by de bureaux der Nederl. Israelitische en de Portugeesch Israelitische Gemeenten de z.g. "gele kaartjes" uitgereikt. Deze bewyzen waren door de voorzitters der Joodsche Raad ondertekend en waren alleen voor de vol-joden, (8 joodsche grootouders) aan de achterzyde van een z.g. "Davids-ster" voorzien. Deze laatste ontvingen een persoonsbewys met het stempel J, de overigen werden schynbaar niet meer als jood beschouwd, behalve wanneer zy met een Jood of jodin gehuwd waren.

De tweede razzia te Amsterdam vond plaats in Juni 1941, naar de Duitschers verklaarden, in verband met een bomaanslag op een Duitsch bureau in de Schubertstraat te Amsterdam. Zd. Ongeveer 400 jongelieden inde leeftyd van 18 tot 25 jaar zyn in hun woningen en op straat door Duitse en ambtenaren der Gemeente Politie te Amsterdam gearresteerd. Om hun daad tegenover de bevolking te rechtvaardigen maakten de Duitschers bekend dat de daders in Joodsch-Duitse kringen gezocht diende te worden en derhalve hoofdzakelyk Duitse Joden waren gearresteerd. Dit was onwaar. Meer dan 75% der slachtoffers waren Nederlanders. De Voorzitters der Joodsche Raad waren dezelfde avond by de "Sicherheits-polizei" ontboden om van een en ander kennis te nemen, doch elke interventie hunnerzyds was buitengesloten. Ook deze jonge joden zyn naar Mauthausen vervoerd. Hun lot is bekend.

Een maatregel waarvan niemand de strekking heeft begrepen was het plaatsen van groote borden (2 x 1 Mtr.) in verschillende straten van de binnen-stad van Amsterdam, met het opschrift "Judenstrasse" en "Joodsche Straat". ~~XXX~~ Op de bruggen en in verbindingstraten werden prikkeldraadversperingen aangebracht, welke later zyn weggenomen.

De verordening tot afgifte van Joodsche vermogenswaarden by Lippmann Rosenthal & Co verscheen op 8 Aug. 1941. Joden met een inkomen van meer dan fl. 3000.- of een vermogen van meer dan fl. 10.000.- zyn verplicht hun contanten en geldswaarden "overwyld" by genoemde bank te storten of te laten overschryven.

Een bedrag

Een bedrag van fl. 1000.- of 10% van het in-komen in het voorafgaande belastingjaar was vry.

Tot dit doel is het gebouw van het bykantoor de Amsterdamsche Bank in de Sarphatistraat te Amsterdam, ingericht als Joodsche Bank. Naderhand toen dit gebouw nog te klein bleek is de afdeeling "inspectie" overgebracht naar een étage van de Diamantbeurs a/h Weesperplein. Ondernemingen in den zin der verordening van Okt. 1940 waren van deze verplichting buitengesloten. (Hoofdst. 8)

Door middel van "Het Joodsche Weekblad" maakte de Joodsche Raad in Juli 1941 bekend dat er een gelegenheid tot emigratie bestond en konden geïnteresseerden zich by haar afdeeling Lynbaansgracht 366 te dien einde aanmelden. Schynbaar hebben zich daarop, naar opvatting der Duitschers, niet genoeg liefhebbers aangemeld, daar kort daarop in hetzelfde blad een bevel verschynt voor alle "buitenlandsche joden" om binnen een zeer korte termyn tot hetzelfde kantoor een aanvraag voor emigratie te richten. Inderdaad was er in theorie een gelegenheid om aan een uitreis-visum te komen, waarover reeds lang onderhandelingen gaande waren met de door de S.S. opgerichte "Zentrallstelle für Jüdische Auswanderung", a/h Adama van Scheltemaplein Nr. 1 te Amsterdam. (Hoofdst. 8). Mevr. G. van TYN, lid van de Joodsche Raad en leidster van opgemeld bureau, heeft zelfs tydens de bezetting de gelegenheid gekregen te Lissabon daaromtrent besprekingen te voeren. Toch is het niet aan te nemen dat de Duitschers met een en ander serieuze plannen hadden, aangezien tot 1943 slechts 200 personen het bezette gebied hebben kunnen verlaten, waaronder slechts een gering percentage Nederlanders. Bovendien zyn deze laatste geheel buiten bovenbedoelde aanmelding, om aan een uitreis-visum gekomen. (Hoofdst. 10)

In den loop van 1941 worden verder de joden verplicht de in hun bezit zynde radio-apparaten in te leveren. Ondernemingen zyn wederom uitgezonderd. Vergoeding ~~zynde~~ is nimmer gegeven, ofschoon wel, alsof alles legaal was, een recu is afgegeven.

Joodsche artsen, tandartsen, vroedvrouwen, apothekers en advokaten ontvingen een rondschryven met de mededeeling dat zy uitsluitend joodsche patienten in behandeling mochten nemen, resp. alleen voor joodsche clienten mochten optreden. Ook de Joodsche makelaars bereikte een circulaire van gelyke strekking nadat de beurs reeds voor Joden gesloten verklaart was.

Verschillende groote handelsfirma's begonnen ⁿoder dwang hun joodsche personeel ontslag aan te zeggen uit angst voor maatregelen van de zyde de Nazis. Ook de banken zyn voor de groote druk ~~van~~ dezerzyds gezwicht en ontsloegen hun joodsche ambtenaren per 1 Nov. 1941. Het dient te worden gememoreerd dat alle banken een uniforme, royale wachtgeldregeling hebben getroffen, evenals andere groote bedryven.

Het onderwys werdt in September 1941 getroffen, waarbij het geven van onderwys door joden aan niet-joden, en omgekeerd, aan banden is gelegd. Opdat de joodsche leerlingen niet van onderwys verstoken zouden blyven opende de Joodsche Raad in samenwerking met ~~het Gemeentebestuur~~ de Gemeente-besturen, speciale Joodsche

Joodsche scholen ~~opgericht~~. Reeds ontslagen en op wachtgeld gestelde leerkrachten zyn daarby weer in dienst genomen, waarby de Joodsche Raad hun wachtgeld tot 100% aanvulde. Van de Inspecteurs b/h Onderwys en de Gemeentelyke instanties is steeds veel medewerking ondervonden, hoofdzakelyk by het ter beschikking stellen van leermiddelen en schoolgebouwen.

Ofschoon de Duitschers aan de leiding van de Joodsche Raad hun woord hadden gegeven geen actie als in Febr. '41 meer te zullen ondernemen, hielden zy toch op een Zondag in Oktober 1941 een groote razzia te Enschede en in geheel Twente. Enkele dagen later trachte de Groene Politie ook in de Geldersche achterhoek, te Arnhem, Zutphen, Apeldoorn en Zwolle arrestaties te doen, doch de vangst was bang nihil, daar de Nederlandsche politie, welke was ingelicht, de Joden heeft kunnen waarschuwen, waardoor deze zich tydig hebben kunnen verstoppen. In een plaatselyk blad is het motief dezer actie bekend gemaakt, namelyk "sabotage daden". O.a. het in brand steken van hooibergen waarvoor de joden verantwoordelyk waren. Het is te betreuren dat te Enschede en omgeving ongeveer 200 slachtoffers van elke leeftyd zyn gevallen. Van deze laatste kwamen reeds overlydensberichten toen zy nog nauwelyks te Mauthausen konden zyn gearriveerd. In dit verband zy vermeld dat de S.S. van alle in ~~xxxxxxx~~ het concentratie-kamp gestorven joden geen individueele mededeeling meer deed aan de familie, doch volstand met wekelyks een aantal overlydens-acten van het Standes-ambt Mauthausen, aan de Joodsche Raad toe te zenden. Dit aantal varieerde van 30 tot 80 gevallen per week.

Na de aanmelding van onroerend goed en hypothecken by de "Grundstückverwaltung" te den Haag, (Hoofdst. 21), komt einde October 1941 de verordening uit tot beperkte bewegingsvryheid voor Joden en verder het verbod tot het houden van arisch dienstpersioneel in joodsche gezinnen. Beide verordeningen werden door de joden niet ernstig opgevat, aangezien café's en theaters, ook in de Provincie, toch reeds door de druk van N.S.B. zyde voor hen waren verboden, evenals Zwemmen, sportbeoefening, etc. Wel was het een financieel nadeel voor joodsche handelslieden dat zy geen markten en veilingen meer mochten bezoeken, doch voor zoover het Amsterdam betref werden Joodsche markten en Joodsche zaken opgericht. (Hoofdst. 11)

Aan het verbod voor joden om hun gemeente te verlaten of zich langer dan 5 dagen van huis te begeven, wat eigenlyk neerkwam op een reisverbod, is nooit de hand gehouden. (Hoofdst. 12). Zooveel te meer aan het verhuisverbod van dezelfde datum, waaraan streng de hand is gehouden. (Hoofdst. 13)

Wat het verbod betreft, van arisch dienstpersioneel in Joodsche gezinnen, zy nog vermeld dat door de S.S. in zeer beperkte mate dispensatie is verleend. Onder anderen by ziekte en in sommige gemengd gehuwde gezinnen. Het criterium was dan dat de vrouwelyke dienstbode niet onder 45 jaar mocht zyn en in het gezin geen mannelyke joden ~~xxxxxx~~ beneden 70 jaar mochten inwonen.

HOOFDSTUK 3

M a a t r e g e l e n i n 1 9 4 2

Op 2 Januari 1942 is in het gebouw van de Diamantbeurs te Amsterdam aangevangen met de eerste keuringen van Joden voor arbeidsdienst. Deze keuringen zyn met korte onderbreking doorgegaan tot September 1942. In den aanvang is uitsluitend in de gemeente Amsterdam. In de provincie is eerst in Mei daarmede begonnen. (Hoofdst. 14)

gekeurd

Ook in Januari 1942 is een aanvang gemaakt met het plan der "Zentrallstelle" om de joden binnen de gemeente Amsterdam te concentreeren. Het eerste hebben de Joodsche inwoners van Zaandam bevel gekregen om de gemeente te verlaten. Daarna volgde de provincie Zeeland en de gemeente Delftzyl, waarna in den loop van het eerste halfjaar 1942 byna alle plaatsen in Nrd.- en Zd. Holland ontruimd zyn met uitzondering van eenige groote centra's. De Duitschers gaven aan dit gedoe de officieele naam van "evacuatie". (Hoofdst. 15)

Het voorschrift om de gele "Davidsster" op hun kleeding te dragen komt voor de joden in April 1942. De Joodsche Raad kreeg de opdracht om voor de distributie der sterren te zorgen, zoodat 3 dagen na de verordening alle joden in het bezit daarvan zyn. (Hoofdst. 16)

In Mei 1942 wordt de Joodsche bewegingsvryheid wederom beperkt door een verordening waarby het hen is verboden zich in den tyd tusschen 8 uur s'avonds en 6 uur s'morgens buiten hun woning op te houden. Winkels mochten alleen worden betreden tusschen 3 en 5 uur, met uitzondering van Joodsche zaken (Hoofdst. 11) Het reizen is nu ook definitief verboden behoudens met een door de "Zentrallstelle" afgegeven reisvergunning. (Hoofdst. 12) Het gebruik van openbare vervoermiddelen was niet geoorloofd evenmin het gebruik van rywielen welke kort daarop moesten worden ingeleverd. Verder mochten de joden geen huizen van niet-joden betreden, uitgezonden ~~nd~~ ~~ny~~ gemengd gehuwden terwyl kapperszaken, pedicures en andere paramedische inrichtingen ook in het verbod betrokken werden. Het eenigste communicatiemiddel, de telefoon, werd hun ook verboden en dadelyk daarop heeft de dienst der P.T.T. by alle joodsche aansluitingen de toestellen laten weghalen, zelfs by artsen en vroedvrouwen.

De tekst van de laatste verordening was zeer onduidelijk en zocals steeds voor tweeerlei uitlegging vatbaar. Nadat vele joden door deze onduidelijkheid waren bestraft verscheen in het Joodsche Weekblad een toelichting. (Hoofdst. 23)

De eerste mededeeling van Duitse zyde dat men 4000 joden voor tewerkstelling in Duitsland vorderde veroorzaakte vooral in kringen van buitenlandsche joden groote opschudding aangezien men dacht dat zulks verband hield met hun aangemelde emigratie (Hoofdst. 10). Inderdaad gingen de eerste oproepen alleen uit naar buitenlandsche joden, doch reeds by de tweede serie oproepen waren ook Nederlanders betrokken. Het oproepen voor tewerkstelling heeft niet lang geduurd, daarna werden de Joden eenwoudig uit hun huizen gehaald, of op straat gearresteerd. (Hoofdst. 17)

Alle

Alle gevangenen werden overgebracht naar het "Durchgangslager Westerbork" en vanaf ongeveer December 1942 naar het "Auffang-lager Vught" (Hoofdst. 19. 20)

Het willekeurig arresteeren van joden gaf aanleiding tot moeilijkheden aangezien vaak arbeiders en zakenlieden werden weggezonden welke voor de Duitsche oorlogsindustrie werkzaam waren en niet zoo snel vervangen konden worden. Naar aanleiding daarvan is het "sperrstempel" ingevoerd waarvan ook gemengd gehuwden, gedoopten en de medewerkers der Joodsche Raad hebben gebruik gemaakt. Gedurende 6 weken, vanaf half September tot November 1942 zyn ongeveer 50.000 Joodsche persoonsbewyzen door de S.S. voorzien van het stempel "Inhaber dieses Ausweises ist bis auf weiteres vom Arbeits-einsatz freigestellt" (Hoofdst. 18)

Een van de weinige economische maatsregelen in 1942 was de verplichting tot inlevering van gouden en zilveren sieraden en kunstvoorwerpen. Verder het voorschrift om alle vermogenwaarden en ook spaarbankboekjes, polissen, e.d. by Lippmann Rosenthal & Co te deponeeren, alsmede de aanmelding van vorderingen. In tegenstelling met de verordening van 8 Aug. 1941 diende thans alles te worden afgegeven, slechts een bedrag van fl. 250.- per maand, per gezin was vry. Deze maatregel was vooral voor kleine pensioentrekkers en bezitters van spaargelden een ware ramp. (Hoofdst. 9)

HOOFDSTUK 4

M a a t r e g e l e n i n 1 9 4 3

De eerste maatregel in 1943 was van financieelen aard. Het "Joodsche Weekblad" maakte n.l. bekend dat joden welke voorheen gelden voor levensonderhoud van Lippmann Rosenthal hadden opgenomen, voortaan hun aanvragen hadden te richten tot de Joodsche Raad, afdeeling "Comm. tot regeling van financieele aangelegenheden". De firma Lippmann Rosenthal & Co had besloten van de joodsche rekeningen niet meer afzonderlyk boek te houden. Alle Joodsche rekeningen werden by elkaar gevoegd en aan de Joodsche Raad maandeliks een ronde som verstrekt voor "ondersteuning van behoeftige joden", zooals de term luidde. (Hoofdst. 9)

In April en Mei verschenen achtereenvolgens twee door Rauter onderteevende verordeningen waarby alle Joden in de provincie bevel ontvingen zich binnen enkele dagen naar het kamp Vught te begeven. Houders van "sperrstempels" zyn niet uitgezonderd, doch wel gemengd gehuwden. Kort daarop kwam een dergelyke verordening uit voor de stad Amsterdam, doch daarby wordt van gemengd gehuwden niet gesproken. Wel houders van een "sperrstempel" behoeven zich niet te melden. Een en ander was aanleiding tot een groote verwarring. Vast staat het echter dat een zeer gering percentage van de nog aanwezigen zich heeft gemeld. (Hoofdst. 17) Het getal aanmelders is de Duitschers zoo tegengevallen dat zy, na eerst de Joodsche Raad te hebben gedwongen eenige duizenden Joden op te roepen, twee groote razzia's in Amsterdam hebben ondernomen, waarby resp. 3000 en 5 000 joden zyn gearresteerd.

HOOFDSTUK 9

De geldmiddellen van de Joodsche Raad

Reeds in Mei 1940 is opgericht, als onderafdeeling van het bestaande "Comité voor byzondere Joodsche belangen"; het "Comité voor steun". Het dagelyks bestuur bestond uit de Heeren A.Krouwer, Voorzitter, Dr. J.F. van Oss, Penningmeester en Prof. Mr. H. Fryda, Secretaris, en de Heeren P.H.Hendrix, A.Hoedemaker, Notaris Ed. Spier en Ir. S.Zee-lander. Met de leiding van het bureau hetwelk gevestigd was Keizersgracht 754 te Amsterdam, belaste zich Mr.L.D.Frank.

Het comité beoogde een vrywillige heffing op het joodsche inkomen en het joodsche vermogen, ter dekking van de kosten der vluchtelingenkampen te Westerbork, Hoek van Holland en Wieringermeer. Deze gelden kwamen voor de bezetting hoofzakelyk uit buitenlandsche fondsen byeen. De heffing geschiedde volgens onderstaande richtlynen:

Van het vermogen;	tot fl. 30.000.-	1%	
	van fl. 30.001 tot fl. 75.000.-		1½%
	van fl. 75.001 en daarboven		2%
Van het inkomen;	tot fl. 5000.-	1%	
	van fl. 5001.- tot fl. 10.000.-		1½%
	van fl. 10.001.- en daarboven		2%

Van geblokkeerde vermogens kon worden volstaan met een verklaring behelzende dat de bydrage zou worden voldaan direct na herbeschikking over het geblokkeerde saldo.

Op bevel der Duitsche overheid is het "comité voor steun" begin Maart 1941 by de Joodsche Raad ondergebracht onder den naam "Commissie voor Geldelyk beheer". De rekeningen welke de Joodsche Raad by de verschillende grootbanken onderhield zyn in December 1941, eveneens op last der autoriteiten, naar Lippmann Rosenthal & Co overgebracht.

Op 1% na hebben alle vol-joden aan de heffing, volgens de richtlynen bygedragen. Diegenen, welke volgens de richtlynen, waarvoor als maatstaf het belastingbiljet 1940/41 gold, hadden ingeteekend, ontvingen daarvan een bewys, een z.g. "gryze Kaart". Alleen op vertoon dezer kaart had men aanspraak op hulp en bemiddeling van de zyde der Joodsche Raad. (Byvoorbeeld by aanvragen voor reisvergunning, verhuisvergunning o.d.)

Deze actie leverde in 2 jaar tyds ongeveer ~~fl. 6.000.000.-~~ fl. 6.000.000.- op. Ongeveer 70% van dit bedrag is door 900 intekenaren by elkaar gebracht welke boven fl. 1000.- hebben ingeteekend. Dit bewyst hoe weinig ryke joden Nederland telde, daar het totaal der intekeningen over 75.000 bydragen ging. De firma Lippmann Rosenthal & Co stond toe, ~~ook~~ onder bepaalde voorwaarden, dat van by haar gedeponeerde vermogens, de bydrage werdt voldaan.

Een tweede heffing ving in September 1942 aan, doch de daarvoor van de Duitsche gevolmachtigde voor de Stad Amsterdam, verkregen toestemming is in December d.a.v. weer ingetrokken. De Joodsche Raad had toen reeds een groot debet-saldo by Lippmann Rosenthal & Co en men vond het blykbaar beter dit op een andere wyze te vereffenen.

Vanaf 1 Januari 1943 boekte ~~de Joodsche Raad~~ de firma de firma

de firma Lippmann Rosenthal & Co maandeliks een ronde som over aan de Joodsche Raad, voor uitbetaling aan "behoefte joden" en tevens ter dekking der begroting welke de som van fl. 350.000.- per maand besloeg. (Hoofdst. 9)

De belangrijkste uitgavenpost van de Joodsche Raad waren de kosten der kampen te Westerbork en naderhand te Vught. Eigenlyke ondersteuning aan armlastigen werdt voor 1943 nooit betaald, daar zulks nog steeds geschiedde door de gemeentelyke dienst voor "Maatschappelyk Steun", welke geen onderscheid tusschen joden en niet-joden maakte.

Behoudens een klein gedeelte waren de medewerkers by de Joodsche Raad en Joodsche instellingen zonder salaris aangesteld. Van niet-joden mochten geen vrywillige bydragen worden geaccepteerd.

HOOFDSTUK 6

De consequentie der aanmelding van Joodsche Ondernemingen

Reeds dadelyk na de aanmelding by de "Wirtschaftsprüffestelle" te den Haag, werden Joodsche ondernemingen onder beheer gesteld. By de groote firma's zyn meestal Duitsche juristen benoemd. By de kleinere zaken benoemde men aanvankelyk alleen Duitsche zakenlieden, doch later Nederlandsche Nationaal Socialisten.

De opdracht aan een beheerder was steeds, de zaak te verkoopen of te liquideeren, doch in de praktyk kwam het daarop neer dat de "Treuänder" of "Verwalter" zich zelf een hoog salaris uit de kas toedeelde, ~~en~~ de aanwezige activa te gelde maakte en de opbrengst met zyn medegekomen assistent(e) opconsumeerde.

Kwam het tot liquidatie dan berekende de "Omnia", (het lichaam dat op de liquidatie toezicht hield) dusdanige bedragen voor "spesen" dat eveneens niets meer uit de boedel kwam. Aanwezige roerende goederen of machinerieën werden, meestal door de taxateur Otto van Leersum te Amsterdam, voor afbraakprijzen getaxeerd.

Slechts weinig zaken zyn definitief verkocht, doch kwam het tot verkoop dan werdt de ~~koop~~ koop som door de accountants der "Wirtschaftsprüffestelle" vastgesteld. By de berekening mocht geen "goodwill" worden ingecalculereerd.

Omdat er weinig animo was voor het koopen van Joodsche zaken, hebben de Duitsche ^{er} een soort financieering lichaam opgericht. (de N.A.G.U.) De koopers konden dan volstaan met betaling van 4% aflossing per jaar, of 1% per 3 maanden. Dit moest worden gesort by de "Bank voor de Nederlandsche Arbeid" welke het bedrag op haar beurt weer overboekte op rekening van de voormalige eigenaar by de firma Lippmann Rosenthal & Co. Practisch ging dus de geheele koop som verloren, want L.R & Co. betaalde eerst na veel chicane iets uit voor levensonderhoud.

Het gehalte der beheerders stond zeer laag. Het "Corps" bestond uit mislukte zakenlieden en profiteurs. Zonder uitzondering waren allen in commercieel opzicht volkomen ondeskundig. Bovendien zat het grootste deel der beheerders voor de bezetting financieel aan den grond. Als voorbeeld diene de sub.verwalter van het warenhuis "De Byenkorf", een winkelier welke kort tevoren in betalingsmoeilykheden was. Verder beheerde Mevr. Koot, de Weduwe van de vermoorde W.A.man, by wyze van schadeloosstelling, vier textielzaken.

De Heeren

De Heeren "verwalters" traden schaamteloos brutaal op. Van de zyde der "Wirtschaftsprüffestelle" was op hen een zeer primitieve controle en zy beschouwden zich dadelyk heer en meester in een joodsche zaak. Het joodsche personeel of de eigenaar werd meestentyds dadelyk weggezonden. Ook wel bleef de eigenaar tegen salaris als "adviseur" gehandhaaft.

HOOFDSTUK 7

De Joodsche Raad

Op bevel van de Duitsche gevolmachtigde voor de Stad Amsterdam, is in Februari 1941 de "Joodsche Raad voor Amsterdam" opgericht. Als Voorzitters zyn benoemd de Heeren A. Asscher en Prof. Dr. D. Cohen. Leden van de Joodsche Raad waren o.a. de Heeren Dr. A. van der Laan, Secretaris. A. Krouwer, B. Soep, Dr. J.F. van Oss, Notaris Arn. van den Bergh, Dr. Arons, Opperrabbyn Sarlouis, H. Eitje, Mevr. G. van Tyn, Mendes da Costa, Mr. B.P. Gomperfs. Verder traden op de Heeren Meyer de Vries als Algemeen adviseur, M.H. Max Bolle als Algemeen secretaris en Jac. Brandon als 2e secretaris.

By de oprichting waren de bureaux gevestigd in het pand Amstel 25, doch later overgeplaats naar verschillende adressen te Amsterdam, met als Hoofdzetel Nieuwe Keizersgracht 58. Het apparaat breide zich snel uit en telde in 1943 te Amsterdam 12 kantoren, t.w.

Hoofdkantoor: Nieuwe Keizersgracht 58

Financieele afdeling: Sarphatikade 10/11

Leiding Mr. L.D. Frank

Emigratie afdeling: Lijnbaansgracht 366

Leiding Mevr. G. van Tyn

Kamp afdeling: Oude Schans 74

Leiding A. Blutt

Afd. Bystand aan Niet-Nederl. Joden: Waterlooplein

Leiding H. Eitje

Afd. Groentedistributie: Waterlooplein

Broodvoorziening

Vleeschdistributie Leiding Dr. A. van der Laan

Afdeling Onderwys: Tulpstraat 25

Leiding H. van der Velde

Afdeling Inkwartiering: Oosteinde 14

Leiding de Miranda, Mr. Myksenaar

Afdeling Expositur: Jan van Eyckstraat 15/19

Leiding Dr. Slusker

Afdeling Joodsche centrale voor beroeps-opleiding.

Hemonylaan. Leiding A. Cohen

Afdeling reis- en verhuisvergunningen: Amstel 25

Leiding Jac. Brandon

Afdeling Joodsche vereeniging voor verpleging en verzorging

Tolstraat. Leiding Dr. Spyer

Verder waren op de diverse kantoren ondergebracht de Medische afdeling, Blindenzorg, Voorlichtingsdienst, Afd. Joodsche zaken, ~~Kamp~~ Hulp aan vertrekkenden, Afd. Evacuatie, Accountants- en statistiek-afdeling, Cultureele commissie, Assurantie-commissie, Arbeidsbemiddeling, Sociale zorg, Kinderverzorging. Tenslotte beheerde de Joodsche Raad een schoenmakery, een confectiefabriek en een pettenfabriek.

Deze bedryven werkten vrywel uitsluitend ten behoeve van de kampen. Eveneens voor de kampen bestemd waren de groote voorraden goederen en levensmiddellen welke de Joodsche Raad in haar magazynen had opgeslagen. Deze laatste werden door niet-joodsche fabrikanten en zakenlieden, vaak zonder distributie-bescheiden of betaling, afgestaan. Bovendien had de Joodsche Raad nog het beheer over de Gemeentelyke Centrale keuken in Amsterdam Oost, waarvan evenwel weinig gebruik is gemaakt.

Het aantal vaste medewerkers van het ~~het~~ apparaat was ongeveer 2000 dames en heeren. In gebruik waren ongeveer 600 schryfmachines. Alle Joodsche instellingen en inrichtingen, ziekenhuizen, eeredienst, onderwys, Joodsche gemeenten, begrafeniswezen, enz. waren by de Joodsche Raad ondergebracht.

De belangrykste afdeeling was de "Expositur", als laatste schakel tusschen de Duitsche overheid en het Jodendom. Alleen haar leider Dr. Sluzker voerde de onderhandelingen met de "Zentrallstelle" en alle stukken voor de Duitschers bestemd passeerden zyn kantoor. Zyn medewerkers hadden uitsluitend met een speciale armband toegang tot de gebouwen der S.S. De meeste, by de "Expo" werkzaam zynde personen, waren Duitsche joden, hetwelk om tactische redenen noodzakelyk was. Vooral by de deportatie-maatregelen in 1942/43 speelde het bureau van Dr. Sluzker een groote rol.

De Joodsche Raad voerde hoofdzakelyk de politiek van traineeren. Als voorbeeld diene ~~de~~ de arbeidsdienst voor joden en de verplichte aanmelding voor emigratie van buitenland-sche joden. Beide zyn maandenlang slepende gehouden. Dat de Duitschers by alle maatregelen de Joodsche Raad inschakelden, was uitsluitend een raffinesse om de animositeit onder de joden te vergrooten en daarvan hun profyt te trekken.

Tot een confessioneele instelling rekende de Joodsche Raad zich niet. Onder haar medewerkers bevonden zich veel gemengd gehuwde en zelfs gedoopte joden. In principe waren de kantoren op Zaterdag gesloten, doch in de jaren 1942/43 dwongen de omstandigheden om dag en nacht open te blyven.

Van de civiele autoriteiten is altyd veel medewerking ondervonden. In het byzonder van het bevolkingsregister en de distributiediensten. Ook de Gem. Geneeskundige dienst wist veel anti-joodsche maatregelen te saboteeren.

Het landelyk apparaat is door de Duitschers nooit erkend. Niettemin had de Joodsche Raad toch in alle plaatsen haar vertegenwoordigers, welke alleen in speciale gevallen met de plaatselyke "Sicherheitsdienst" in contact mocht treden.

HOOFDSTUK 8

De "Zentrallstelle für Jüdische Auswanderung"

De opperste leiding by de "Zentralstelle" had de S.S. Obersturmführer Aus der Funten, met als plaatsvervanger een zekere Streich. De bureaux waren in een schoolgebouw aan het Adama van Scheltemaplein Nr. 1 te Amsterdam gevestigd. De naam was zeer bedriegelyk aangezien deze instantie met alles de joden betreffende te doen had, behalve met "auswanderung" De "Zentrallstelle" gaf vergunningen uit voor reizen of verhuizen, beheerde de Joodsche kerk, verzond

verzond de oproepen voor tewerkstelling in Duitschland en liet willekeurig joden arresteeren. Haar administratie was een volslagen warboel en stond onder leiding van een Nederlander welke tevens in Amsterdam een café en een boksschool exploiteerde. Verder rekende de "Zentralstelle" nog een zekere Kuhnel onder haar medewerkers, een gewezen markt-koopman en de beruchte Sam Olie, een gewezen politie-agent.

HOOFDSTUK 9

L i p p m a n n R o s e n t h a l & C o

8 Aug. Het bankiershuis Lippmann Rosenthal & Co in de Spiegelstraat te Amsterdam, is reeds by den aanvang der Duitsche bezetting onder beheer gesteld, als zynde een Joodsche onderneming. By verordening van ~~1941~~/1941 is deze bank aangewezen voor het beheer der Joodsche vermogens waarvoor de kantoren der Amsterdamsche Bank in de Sarphatistraat zyn opgevorderd.

Tot het personeel behoorden hoofdzakelyk Nederlandsche Nationaal Socialisten welke snel promotie hadden gemaakt en by L.R & Co. hooge salarissen genoten. Velen waren voorheen werkzaam geweest by andere banken, doch de meesten waren niet berekend voor hun taak.

In den aanvang is uitdrukkellyk bekend gemaakt dat het uitsluitend een "beheerskwestie" van het Joodsche vermogen was en om het legaal te doen schynen gaf men zelfs debet- en credit-nota's en zelfs 3 maandelyksche saldo-uitreksels. Ook met het uitbetalen van gelden voor levensonderhoud of het betalen van speciale rekening^{en} en belasting, was de "bank" in het begin van haar werkzaamheden vry royaal.

Om geld voor levens-onderhoud e.d. te kunnen opnemen diende een omvangryke vragenlyst te worden ingediend. Naar beoordeeling van de "Inspectie" kon men maandelyks bedragen varieerende van fl. 100.- tot fl. 500.- aan de kasafdeeling opnemen. Naderhand toen het drukker begon te worden ontvinden cliënten uitsluitend post-cheques toegezonden.

Naarmate echter alle geldswaarden waren ingeleverd, begon de inspectie spaarzamer te worden met het uitkeeren of toekennen van gelden voor levensonderhoud. Voor elke handeling werden groote bedragen aan kosten berekend, totaal zonder maatstaf en ongemotiveerd. Zoo noteerde men b.v. voor een telefoon-gesprek in de stad fl. 3.00. Voor het overboeken ven een bedrag van fl. 4000.-, de som van fl. 280.- By de geringste onregelmatigheid of wanneer een cliënt, naar de meening der inspectie te veel correspondeerde, werden groote bedragen voor "boete" van de rekeningen afgeschreven.

Het is bekend dat het Joodsche effectenbezit reeds in September 1941 naar Berlyn is overgebracht. De verkoop van aandeelelen, zonder opdracht en zonder voorafgaande kennisgeving is in November 1941 begonnen. Het betroffen hoofdzakelyk Indische fondsen, H.V.A. Tabakken, Kon. Olie, e.d. Als motief gaf de bank op dat door de ingetreden oorlogstoestand in Oost-Azië de koersen snel terugliepen en men daarom in het belang de joden de stukken ~~xxxxx~~ van de hand deed. In werkelykheid manipuleerden de handlangers met de stukken op de beurs en verdienden enorme sommen.

De betrokkenen

De betrokken deposito-houders ontvingen een credit-nota waarop vermeld dat de aandelen waren verkocht in opdracht van de Ryks. Comm.. De opbrengst kwam op een speciale geblokkeerde rekening waarvoor 2½% rente zou worden vergoed.

De tweede verordening van gelyke strekking volgt op 21 Mei 1942, waarby alle vermogens dienen te worden ingeleverd, evenals spaarboekjes, polissen e.d. Vooral kleine pensioentrekkers zyn daardoor gedupeerd, omdat de levensverzekeringmaatschappijen en de pensioenraad niet weten welke houding zy zullen aannemen en daarom aan den een, noch aan den ander iets uitbetalen. De verordening was op dit punt erg onduidelijk waardoor naderhand is beslist dat lyfrenten tot een bedrag van fl. 100.- per maand aan joden mocht worden uitbetaald zonder tusschen-komst van Lippmann Rosenthal & Co.

By de in te leveren gouden- en zilveren sieraden behoorde een specificatie te worden overlegd vermelden de waarde van de ingeleverde stukken. Men liet het voorkomen alsof een en ander zou worden afgerekend doch zoover is het nooit gekomen. Voor de ingeleverde schilderyen en kunstvoorwerpen is de groote zaal van de Diamantbeurs als permanente expositie ingericht waar dagelyks verkoopen plaats vonden.

Nadat de ~~safe's~~ safe's waren leeggemaakt ontvingen de joden met buitenlandsche vordering een blanco cessie ter onderteekening toegezonden. Dit betrof ook Engelsche en Amerikaanse vorderingen.

Met het afkopen der Joodsche levensverzekeringen maakten de maatschappijen geen haast en werdt in Juni 1943 nog steeds onderhandeld.

Het aantal rekeningen by Lippmann Rosenthal & Co steeg enorm, vooral door de verordening van 21 Mei 1942. Het gevolg daarvan was dat de zaak haar over het hoofd groeide en de administratie, welke steeds een wanorde was, volkomen is vastgelopen. Dagelyks vonden verkeerde boekingen plaats, correspondentie was maandenlang ten achter, afrekening van coupons of verkochte stukken bleef achterwege, enz. Voor de uitgegeven post-cheque's was geen dekking en de zaak begon publiek te worden. Teneinde het schandaal te camoufleren besloot men per 1 Jan. 1943 om het geheele Joodsche vermogen op één rekening te schryven. Aan de Joodsche Raad zou dan maandeliks een ronde som worden uitbetaald voor uitbetaling aan rekeninghouders van L. R & Co en tevens ter dekking van de begroting.

Hoe de Joodsche Raad kon weten of een aanvrager by de bank een rekening had, eventueel hoe hoog zyn saldo aldaar was, blyft nog steeds een vraag daar door Lippmann Rosenthal by voorbaat is verklaart dat harerzyds daaromtrent geef gegevens konden worden verstrekt. De Joodsche Raad moest zich dus beperken tot de opgaven haar door de aanvrager verstrekt, welke natuurlyk nimmer volledig waren.

De groote der uit te keeren maandelikse som was steeds een punt van onderhandeling tusschen de bank en de J.R. Immers stelde de bank zich op het standpunt dat maandeliks een bepaald aantal joden door deportatie niet meer voor uitkeering in aanmerking kwamen, waardoor het bedrag moest terugloopen. Niettemin had de Joodsche Raad altyd voldoende middellen om aan alle aanvragen te voldoen.

Voor de gemengd gehuwden gold een andere regeling. Deze moesten wel geld by de Joodsche Raad opnemen doch van hun rekening

rekening werdt nog boek gehouden. Bovendien was voor hun de gelegenheid geopend om by notarieele schenking-acte hun bezit te schenken aan hun half-arische kinderen. Welk addertje daarby onder het gras school is nimmer duidelyk geworden, daar de meeste gemengd gehuwden op dit aanbod niet zyn ingegaan.

Omtrent belasting dient vermeld te worden dat Lippmann Rosenthal & Co, einde 1942 weigerde belastingen van joden te voldoen. Aangezien de joden slechts over fl. 250.- per maand mochten beschikken en de Joodsche Raad eveneens geen belastinggelden voor haar rekening wenschte te nemen, bleef de zaak onbeslist. Wel was er bekend dat door L.R. met de fiscus, over een dading onderhandelingen gaande waren, doch tot een accoord is het nimmer gekomen. De ontvangers bleken echter zeer soebel te zyn en gaven op groote schaal uitstel voor onbepaalde tyd.

De uitgaande post van Lippmann Rosenthal & Co was door den regel ondertekend van de Procuratiehouders Wortmann en Krabbenbos. De styl was zeer arrogant en er werdt steeds met het "Deviezenschutzcommando" gedreigd. Tot moet achteraf worden vastgesteld dat nimmer directe aanklachten door de bank zyn ingediend. Men volstond door den regel met opleggen een_{er} hooge boete of abnormaal_{hooge} onkosten.

HOOFDSTUK 10

De gelegenheid voor emigratie

Zooals de Joodsche Raad in Juni 1941 bekend maakte was er een gelegenheid voor emigratie. Men kon zich daarvoor aan het kantoor Lynbaansgracht 366 te Amsterdam, aanmelden. Vele, hoofdzakelyk Duitsche Joden, gaven zich op en ontvingen op hun aanvraag een pakket formulieren ter invulling. Veel liefhebbers waren er evenwel naar het oordeel der Duitschers niet waarop door middel van "Het Joodsche Weekblad" is bekend gemaakt dat alle joden van niet-Nederlandsche nationaliteit de verplichting hadden een aanvraag voor emigratie by de Joodsche Raad in te dienen.

De vragenlysten welke honderden vragen van de meest uiteenloopenden aard bevatten, waren zonder hulp van een jurist niet in te vullen. De meeste vragen betroffen inlichtingen over vermogensbestanddeelen van de betrokkene over de laatste jaren. Ook diende men in te vullen waarheen men wilde vertrekken, met zyn toekomstig adres aldaar. Een bagagelyst lag tevens by de stukken om de zaak zoo volledig mogelyk te maken. Tien pas-photo's behoorden by de aanvraag te worden ingeleverd.

Na oproeping begaven aanvragers zich naar het kantoor der Joodsche Raad om aldaar met assistentie van een Duitsche of Nederlandsche jurist de vragenlysten gereed te maken. Dit was een zeer nauwkeurige arbeid om reden iedereen zyn dossier persoonlyk by de S.S. moest inleveren en by die gelegenheid op elke vraag een verhoor onderging in het byzyn van beambten van Lippmann Rosenthal & Co.

Aanvankelyk was van Duitsche zyde bevel gegeven dat binnen 3 maanden alle buitenlandsche joden (ongeveer 22.000) gemeld moesten zyn, doch de Joodsche Raad heeft dit 8 maanden weten te traineeren.

Ongeveer

Ongeveer 600 ambtenaren der Joodsche Raad waren aan deze afdeeling werkzaam. De afgewerkte dossiers wogen meerdere tonnen papier en zyn nimmer meer voor den dag gekomen. Zooals alles, is ook deze maatregel door de Duitschers grootsch opgezet en naderhand overboord gegooid.

Het kan natuurlyk de bedoeling zyn geweest om reeds gedurende den oorlog een indaeling te maken van de landen waarheen, na een Duitse overwinning, de joden zouden worden gezonden, zooals de Duitschers er by vermelden. Voorloopig echter volstonden zy er mee door het laatste bezit van de betrokkenen te rooven. Na inlevering der aanvraag kwamen de "taxateurs" om de inventaris op te nemen. Waarde artikelen, waaronder werden verstaan; dames-tasschen, acte-mappen, electrische-artikelen, photo-apparaten en kykers, bontkleeding, enz, werden dadelyk medegenomen, zonder afgifte van recu. Contanten, sigraden, banksaldi's etc. vorderde Lippmann Rosenthal & Co dadelyk op. (Reeds voor de verordening van 21 Mei 1942) De z.g. "taxateurs" waren niet bepaald uit elite-kringen afkomstig, gezien hun optreden en hun taal.

Onder de buitenlandsche-joden heerscht aanvankelyk een groote verbittering tegen de Joodsche Raad, naar aanleiding van deze aanmelding. Later is hun echter duidelyk geworden dat de Joodsche Raad een en ander alleen in eigen hand heeft weten te houden in hun eigen belang. Er is nimmer iemand naar aanleiding van de vragenlysten in moeilykheden gekomen en by de deportaties is evenmin gebruik van de dossiers gemaakt.

HOOFDSTUK 11

JOODSCHE ZAKEN en JOODSCHE MARKTEN

By de beperking der bewegingsvryheid voor Joden maakte de verordening een uitzondering met Joodsche zaken en Joodsche lokalen, welke ten allen tyde alleen door joden mochten worden betreden. Als zoodanig werden door de Joodsche Raad voorloopig bepaalde zaken aangewezen, waaraan de "Zentrall-stelle" naderhand haar goedkeuring kon hechten. De betreffende zaak ontving, na definitief als Joodsche-zaak te zyn ingeschreven, een geel karton met nummer en opschrift "Joodsche zaak uitsluitend toegankelyk voor Joden". Dit schildje diende tegen het venster te worden opgehangen.

Er bestonden Joodsche zaken van allerlei aard. Zooals; levensmiddellen-zaken, kapperszaken, schoenmakeryen, pensions, café's, rusthuizen, enz. Als Joodsche markten werden aangevezen de voormalige speeltuinen te Amsterdam op het Waterlooplein voor Centrum, de Gaaspstraat voor Zuid en de Joubertstraat voor Oost. Verder nog een terrein op het Minervaplein voornamelyk de Stadionbuurt. Buiten Amsterdam gaf de "Zentrall-stelle" voor "Joodsche zaken" geen toestemming, behoudens enkele kapperszaken.

Vischwinkels, slageryen en groentezaken hadden het bordje "Voor Joden verboden" (Onderteekend door den Proc. Generaal Feitsma) voor hun zaak hangen. Verder was het verboden zich goederen thuis te laten bezorgen, ook van Joodsche zaken. De distributie van groente onder de Joodsche bevolking regelde de Joodsche Raad welke op de Centrale Markt toegewezen kreeg. Uiteraard waren deze toewyzingen niet voldoende en fruit kreeg de Joodsche Raad nimmer toegewezen. Evenmin wordt aan

Joodsche

Joodsche zaken visch toegewezen. Ondanks alles, leden toch de joden geen honger daar de bevolking voor joodsche burens of vrienden mede inkocht. Ook de Joodsche zaken welke by de distributie van goederen waren achtergesteld hadden met behulp van niet-joodsche collega's steeds voorraad.

In November 1941 begonnen de Duitschers met behulp van de sperrstempel-lysten, veel eigenaren van Joodsche zaken met hun personeel te arresteeren, om reeds den dag daarop hun winkels te laten leeghalen.

HOOFDSTUK 12

Reisvergunningen

In de verordening van Oktober 1941 is niet duidelyk omschreven of het reizen voor joden al of niet is verboden. Desgevraagd gaf men de Joodsche Raad een mondelinge toelichting, welke daarop neerkwam dat de J.R. aanvragen voor een korte reisvergunning (5 dagen) kon accepteeren en mondeling vergunning kon verleenen. Een kwitantie vermeldende dat een reisvergunning was aangevraagd, gelde als zoodanig. Er was dus in de praktyk geen enkele beperking, wat vooral voor handelsreizigers en zakenlieden van groot belang was. Voor de provincie gold dezelfde regeling.

Deze regeling is in April 1942 door de Duitschers opgezegd, waarna in Mei d.a.v. het reizen definitief werdt verboden. Vergunning kon alleen door de "Zentrallstelle" verleend worden na aanvrage by de Joodsche Raad. (In de provincie kon de plaatselyk vertegenwoordiger der J.R. de aanvrage aan de dichtbyzynde "Sicherheitsdienst" voorleggen.)

Practisch werdt echter door de "Zentr. stelle" zelden toestemming om te reizen verleend. Op een verklaring van de "Rustungs-Inspektion" werden aan bepaalde personen z.g. permanente vergunningen verstrekt, doch koste reisvergunningen alleen by ziekte- of sterfgeval onder overlegging van een dokters-attest.

Het percentage afgewezen aanvragen was het hoogste te Amsterdam en Leeuwarden. Het laagste te Arnhem en 's Hertogenbosch.

De joden mochten slechts plaatsen 3e klas "rooken" innemen, als alle andere reizigers van een zitplaats waren voorzien. Het spoorwegpersoneel had geen opdracht naar een reisvergunning te vragen en deed het ook nimmer. Wel het personeel van de Gemeente tram te Amsterdam

HOOFDSTUK 13

Verhuisvergunningen

Het verbod regelende het betrekken van andere woningen is voorafgegaan door een verhuisverbod in de gemeente Haarlem. Na aanvrage by de Joodsche Raad kon de "Zentral-stelle" een verhuisvergunning verleenen, doch er werdt steeds dezerzyds gechicaneerd. Voor verhuizen van Amsterdam naar de provincie of in de provincie was geen mogelykheid. Ook ~~het~~ niet het betrekken van een andere woning in dezelfde stad, uitgezonderd in de gemeente Amsterdam. Het was de bedoeling om alle joden

joden binnen de gemeente te concentreeren. Daartoe was de stad ingedeelt in 3 "Judenviertel" en wel; viertel I, het Rivierenkwartier in Zuid, viertel II, de Transvaalbuurt in Oost en viertel III de oude Jodenbuurt in de binnenstad. Verhuizen binnen hetzelfde viertel of van viertel II naar I of III naar II was verboden. Men diende steeds naar een mindere buurt te gaan. Kamerbewoners waren ook in deze regeling betrokken, voor zoover deze by niet-joden inwoon~~den~~ ontvingen zy reeds in Nov. 42 een mondeling bevel om te verhuizen.

Op grond van het verhuisverbod was het tevens niet geoorloofd om meubelen of huisraad uit woonhuizen te verwyderen. Waar het verband lag was niet duidelyk, doch er is streng de hand aan gehouden. Menige jood is gedeporteerd omdat hy iets van zyn bezit heeft verkocht of in veiligheid ~~bracht~~ probeerde te brengen.

Alle aanvragen om een verhuisvergunning uit de provin-
 werden niet alleen door de "Zentrallstelle" geweigerd, doch tevens de aanvrager ontving een bevel om zich te Amsterdam in de binnenstad te vestigen. Alleen door het vragen van een vergunning kon men in de grootste moeilykheden komen, waardoor het aantal aanvragen steeds kleiner is geworden.

De Duitschers hebben daarop een andere methode bedacht om sneller hun doel te bereiken. Men verzond n.l. z.g. "anweisungen". Dit was een bevel, uitgaande van de "Hausrat-erfassung", aan de betrokkene om zyn woning binnen 8 dagen te verlaten en zich te vestigen in de Transvaalbuurt te Amsterdam, in een huis wat door de Woningdienst werdt aangewezen. Het Duitse plan om 3 "Judenviertel" in te richten was veranderd. Thans was er sprake van een ghetto, begrenst door de Tugelaweg, de Middenweg en de Transvaalkade, Pres. Steynplantsoen.

Uitsluitend de medewerkers van de Joodsche Raad ontvingen een dergelyke "anweisung". Niet, omdat men deze groep alleen in een ghetto wilde laten wonen, doch omreden de Duitschers de adressen putten uit de lysten van uitgegeven sperrstempels.

Of de Duitse overheid inderdaad serieuze bedoelingen hadden met deze "ghetto-vorming" laat zich moeilyk denken. Ook deze actie is door de deportatie's doorkruist. Menigeen is met een ~~verhuisbevel~~ juist ontvangen "anweisung" naar Westerbork overgebracht.

HOOFDSTUK 14

Tewerkstelling van Joden in Nederland

Reeds in Juli 1941 kreeg het bestuur der Joodsche Raad aanzegging dat de autoriteiten de joden voor tewerkstelling in Nederland wilde oproepen. Op zich zelf was daar niets tegen doch men kende de bedoeling der Duitschers maar al te goed. Na lange onderhandelingen kwam men overeen dat 1400 werklooze joden naar werkkampen zouden vertrekken onder dezelfde voorwaarden als de niet-joodsche arbeiders.

De eerste keuringen vingen op 2 Jan. 1942 aan in het gebouw van de Diamantbeurs te Amsterdam. De oproepen daarvoor gingen uit van de Gem. arbeidsbeurs en de opgeroepen waren meerendeels, door Maatschappelyk steun, betaalde per-
 sonen

sonen welke reeds tevoren voor dergelyke arbeid waren ongeschikt verklaard. De keuring geschiedde door Joodsche artsen welke na lang beraad hun medewerking hebben toegezegd omdat men het blykbaar beter vond de zaak in eigen hand te houden.

Na deze eerste groep, waarvan er weinig naar de arbeidskampen zyn vertrokken, gingen de keuringen verder in een gebouw aan de Valkenburgerstraat. Geleidelyk ontvangen alle joden een oproeping om ter keuring te verschynen, doch het levert de Duitschers niet veel op. Dank zy de medewerking van niet-joodsche specialisten en hun attesten, blykt het percentage afgekeurden abnormaal hoog. Bovendien was de Joodsche Raad gemachtigd in bepaalde gevallen namen van de lyst af te voeren. Byvoorbeeld; by haar medewerkers, kostwinners, vaders van groote gezinnen, enz. Daarvan is op ruime schaal gebruik gemaakt, zoodat er in Mei '42 zoo weinig arbeiders naar de kampen waren vertrokken, dat de Duitschers besloten in te grypen. De geheele zaak is toen aan de J.R. ontnomen en voor de keuring werden N.S.B. artsen aangesteld. Sindsdien hadden attesten geen enkele waarde meer en het was bepaald een uitzondering als iemand werdt afgekeurd.

Niemand was van keuring vrygesteld, doch het personeel der Joodsche Raad kreeg geen oproeping voor het werkkamp. Tegelykertyd zyn in de provincie de keuringen aangevangen, het eerste te Groningen. De trein welke van daar naar het werkkamp zou vertrekken is slechts gedeeltelyk aangekomen. Onderweg zyn per abuis 2 waggons aan een trein naar Duitschland gekoppeld. Van de inzittenden heeft men nooit meer iets vernomen.

Dat deze keuringen geen enkel doel hadden bleek wel toen de te Amsterdam door N.S.B. artsen afgekeurde joden plotseling ~~xxx~~ voor tewerkstelling in de buurt van de Hembrug werden opgeroepen. Deze onvolwaardige krachten waren verplicht dagelyks van en naar het Centraal Station te loopen omdat het gebruik der tram voor joden niet geoorloofd was. Vanaf het station vertrok een boot naar het werk.

Ondertusschen werdt ook deze actie doorkruist door de in Juli aangevangen oproepen voor "tewerkstelling" in Duitschland en de daarmede verband houdende razzia's en arrestaties. Met de keuringen is gestopt in September 1942. Op 9 October d.a.v. zyn alle zich in de Nederlandsche kampen bevindende joden onder bewaking der Duitse politie naar Westerbork overgebracht. Hun familieleden, waar ook in het land, zyn tegelykertyd in hun woning gearresteerd. (Hoofdst. 17)

HOOFDSTUK 15

De concentratie van Joden te Amsterdam

De maatregel om alle Nederl. Joden te Amsterdam te concentreeren werdt het eerst te Zaandam toegepast. Daarna volgde de geheele provincie Zeeland en de gemeente Delftzyl en alle overige plaatsens in Noord- en Zuid-Holland behalve Rotterdam en den Haag. De betrokkenen, voor zoover Nederl. joden kregen bevel om daar Amsterdam te vertrekken. De niet-Nederl. joden gingen onder politie geleide naar het kamp Westerbork. Alleen handbagage en enkele dekens mochten worden medegenomen. Verdere bezit en huisraad moest achterblyven in de woning

Tevoren

Tevoren was reeds de geheele inventaris op de bekende wyze "getaxeerd. (Hoofdst. 10) De Duitschers gaven de Joodsche Raad opdracht de "evacuatie" te regelen en voor huisvesting van de aangekomen joden te zorgen.

Te dien einde is in samenwerking met het gemeentebestuur opgericht het "Gemeentelyk Bureau voor Joodsche Inkwartiering" onder leiding van Mr. Myksenaar. De J.R. kon dus als het noodig was, kamers vorderen. Dit kantoor is naderhand, toen ook de Amsterdamsche joden verdreven werden uit hun woningen, van ~~extremelyk~~ veel nut gebleken.

HOOFDSTUK 16

De gele Jodenster

Op order van de Duitschers verzorgde de Joodsche Raad de distributie der sterren, zoodat binnen 3 dagen alle Nederl. joden de ster op hun kleeding bevestigd hadden. De kosten waren 4 cent per stuk, plus 1 ~~textielpunt~~ voor 4 sterren.

De reactie van het publiek op de sterrendragende joden was anders dan de Duitschers verwacht hadden. Men groette de joden met overdreven beleefdheid en in de tram stond men met veel plichtplegingen zyn plaats aan een jood af. ~~A~~nderen bevestigden zeer demonstratief ook sterren op hun kleeding. Vele niet-joden zyn daarvoor op gevoelige wyze gestraft.

Ofschoon de verordening duidelyk sprak van het dragen der ster op de bovenkleeding en in het openbaar, ontving toch de Joodsche Raad de mondelinge toelichting dat ook in kantoren en in fabrieken, evenals aan vensters en in tuinen de ster diende te worden gedragen. Men was dus wel verplicht ~~op~~ elk kleedingstuk van een dergelyke onderscheiding te voorzien.

De Groene Politie beschouwde de sterren als haar speciaal jachtterrein en elke vermeende overtreding op dit gebied was een aanleiding voor deportatie. Byvoorbeeld; diende het lapje degelyk vastgestikt te zyn. Een z.g. rygsteek was verboden. De ster mocht niet te hoog en niet te laag en ook niet gedeeltelyk bedekt zyn door een jasrever, of als de drager een pakje of een tasch in den arm had. Men diende steeds te zorgen dat het teeken duidelyk zichtbaar was. ~~xxx~~

HOOFDSTUK 17

Deportatie maatregelen

De eerste berichten dat door de Duitschers joden zullen worden opgeroepen voor tewerkstelling in Duitschland, kwamen op 1 Juni 1942. Vooral onder de buitenlandsche-joden heerschte groote opwinding, doch al spoedig bleek dat ook Nederlandsche joden oproepen ontvingen.

De eerste opgeroepen blyken zoowel vrouwen als mannen te zyn in den leeftyd van 15½ tot 40 jaar. De oproepen waren aageteekende briefkaarten met bevel zich by de "Zentrallstelle" te melden

te melden voor tewerkstelling in Duitschland. Om de zaak een legaal tintje te geven~~te~~, liet men iedereen die zich kwam melden dadelijk verklaren dat hy/zy zich vrywillig voor tewerkstelling naar Duitschland begaf.

Het vertrek van het eerste transport was vastgesteld op 14 Juli '42 des nachts om 12 uur vanaf het Centraal Station te Amsterdam. Voor gezinnen met kinderen waren specialen trams, van Zuid en Oost beschikbaar gesteld.

Velen hebben aan de oproep geen gevolg gegeven en lieten verstek gaan. Achteraf is gebleken dat de Duitschers zich nooit de moeite hebben gegeven deze menschen op te sporen of ter verantwoording te roepen. Anderen welke zich op meer legale wyze aan de tewerkstelling in Duitschland wilden onttrekken, probeeren zulks door middel van de afd. Expositur van de Joodsche Raad. Er waren motieven voldoende. In de eerste plaats het bekende attest. Verder; werkzaamheden in de kleeding- of bont-industrie, Lompen- of metaalbedryven, gemengd gehuwden, gedoopten of Portugeesche Joden, met 4 Portugeesche grootouders. (Hoofdst. 18) Het scheen dat ook voor de tewerkstelling in Duitschland de Joodsche Raad de bevoegdheid had namen van de lysten af te voeren, waarvan dan ook een royaal gebruik is gemaakt.

Ook de medewerkers der Joodsche Raad ontvingen geen oproep of werden, zoodra zy als zoodanig waren aangesteld van de lyst afgevoerd. Het laat zich denken dat het personeel in deze dagen enorm is uitgebreid en het was niet te voorkomen dat veel medewerkers hun relaties hebben geprotegeerd.

Op bovenstaande wyze zyn byna 60% van de opgeroepen~~en~~ voorloopig ingetrokken en het liet zich wel tevoren aanzien dat het eerste~~te~~ transport niet voltallig zou zyn. Bovendien was de stemming, aangewakkerd door niet-joden, zoodanig dat men ook van de reeds aangemelden niet veel verwachtte. De Duitse Politie vond dit een aanleiding om reeds by voorbaat in den morgen van 14 Juli een razzia te Amsterdam te ondernemen.

Ongeveer 1000 mannen en vrouwen zyn dien dag in hun huizen en op straat gearresteerd, waaronder ook het personeel van het Hoofdbureau der Joodsche Raad, waar de politie was binnengedrongen. De aangehoudenen werden in een groote stoet door de stad geleid naar het gebouw der "Zentralstelle". Deze geheele actie is door de Duitschers gefilmd.

In den avond van denzelfden dag maakte een extra nummer van het Joodsche Weekblad bekend dat de Duitse overheid de eisch had gesteld dat zich voor het einde der week minstens 4000 joden vrywillig voor tewerkstelling in Duitschland dienden te melden, aangezien anders de arrestanten naar het concentratiekamp "Mauthausen" zouden worden overgebracht.

Na moeilijke onderhandelingen liet men echter de medewerkers der Joodsche Raad spoedig vry en twee dagen later werden plotseling, nog voor de Duitse eischen waren ingezonden, de overige gearresteerden gearresteerd naar huis is geweest is niet duidelyk geworden.

Intusschen ging evenwel het oproepen gewoon door, doch thans per aangeteekende brief en op zeer korten termyn. (3 dagen) Verder behoefden de opgeroepen niet meer in het gebouw der "Zentralstelle" te komen, doch moesten zy zich op den avond van vertrek op de verzamelplaats in de "Joodsche Schouwburg" melden.

Aangezien de opkomst van de eerste opgeroepen ver beneden verwachting van de Duitschers was, riepen zy thans, by wyze van strafmaatregel, ook personen tusschen 40 en 50 jaar op. Dit werdt nog grooter mislukking. Voor het 3e en 4e transport verschynen niet meer dan 60 à 80 personen. (ongeveer 10% van het aantal oproepingen) Het gevolg is een tweede razzia, doch ditmaal van anderen aard als de eerste.

Op 16 Aug. 1942 begonnen de Duitschers reeds vroeg in den morgen, mannen en vrouwen in hun huizen te arresteeren. Allen werden dadelyk naar het station overgebracht en kregen zelfs niet de gelegenheid zich te kleeden. Deze actie duurde den geheelen dag. Des morgens in de binnenstad en des avonds in Zuid en Oost. Ongeveer 2000 personen zyn daarby naar het kamp Westerbork vervoerd en van daar, by wyze van "straftransport", zonder uitrusting dadelyk naar Duitschland.

Aus der Funten had inmiddels wel ingezien dat met het oproepen der Joden niets te bereiken viel en hy dus een andere methode moest volgen. Vanaf September rukte elke avond na 8 uur de z.g. "zwarte politie" uit om de joden, waar zy ook werden aangetroffen, te arresteeren. Met een oproep aan een bepaald persoon gericht verschafte zy zich toegang, doch iedere in de woning aanwezige jood of jodin werdt medegenomen. In veel gevallen zelfs de joodsche burenen. Deze actie stond onder leiding van de beruchte Damen von Bucholtz, welke elke avond, in burger, aanwezig was in het gebouw der "Zentrallstelle" waarheen de arrestanten met auto's der Deutsche Politie werden vervoerd.

Het optreden van de politiemannen was verschillend. Velen traden uiterst brutaal op, doch de meeste manschappen gaven tegenover iedereen te kennen dat zy dit werk verafschuwden, doch alleen uit angst geen dienst durfden weigeren. Vaak zagen zy dan ook van arrestatie af als de opgeroepene een attest vertoonde of een ander steekhoudend motief had.

Het van huis halen der joden leverde voor de politie ook veel kleine voordeelen op, wat ook voor velen een aanleiding was om er mee door te gaan. In de woningen namelyk openden de manschappen alle kasten en laden en alles wat van hun gading was werdt medegenomen. Tabak, geld, levensmiddellen of levensmiddellenkasten, vulpenhouders, enz. Ook lieten velen zich omkopen. Al deze praktyken moeten bekend zyn geweest by de leiding doch men liet het oogluikend toe omdat de activiteit der "politiemannen" er door werdt gestimuleerd.

De eerste weken vertrokken de transporten iedere avond per tram vanaf het gebouw der "Zentrallstelle" naar het Centraal Station en van daar naar Westerbork. In het gebouw der "Zentrallstelle" werden de arrestanten geregistreerd door de afd. "Expositur" van de Joodsche Raad. Daarby was tevens gelegenheid te reclameeren tegen de aanhouding. Als het bleek dat de betreffende goede gronden had om zyn vrylating te verzoeken dan werdt zyn naam op een lyst geplaatst welke later voor fiat aan de Deutsche politie moest worden voorgelegd.

De onderhandelingen daaromtrent werden gevoerd tusschen Dr. Sluzsker en Aus der Funten. Het aantal vrystellingen hing af van de vangst. Nadat de arrestanten waren geteld, (dit noemde Aus der Funten "kasse machen") ~~zing~~ kwam de lyst ter tafel en na loven en bieden werdt men het eens.

Meestal

Steller dezès heeft meer dan eens blinden en bedlegerigen, stokoude menschen en invaliden op klaarlichte dag op vrachtauto's zien wegvoeren. Een dergelyk schouwspel was in Amsterdam zoo gewoon dat er na enkele weken byna niet meer over werd gesproken.

Vele oude menschen voelden zich thuis niet meer veilig en vertrokken reeds vroeg uit hun woning of bevonden zich tot den avond als het rustiger begon te worden op straat. Anderen zochten een heenkomen in de kantoren en de cantines van de Joodsche Raad. By familie waren zy immers ook niet veilig en in niet-joodsche woningen mochten zy zich niet ophouden.

Nadat by de "zwarte politie" de fut er een beetje uit gegaan was, liet men de z.g. "hulp-politie" op de joden los en ook personen in burger, welke zich aandienen als leden der "Sicherheidsdienst". Beide waren Nederlanders en hadden verder nog gemeen dat zy grenzeloos onbeschoft optraden. Menige Duitsche beambte zou by hen nog in de leer kunnen gaan. Deze Heeren hadden voor niets respect. Jeugd, ouderdom, geestelyken, zieken, gebrekkigen, alles werd over een kam geschoren.

Mishandelingen of geweldpleging kwamen evenwel niet voor, hetgeen klaarblykelyk een bevel van Duitsche zyde was. Er is n.l. een geval bekend dat een Duitsche beambte is gestraft omdat hy op een vrouw, welke probeerde te vluchten, heeft geschoten.

De arrestaties gingen intusschen ook in de provincie, vooral te Rotterdam en den Haag, dagelyks door. Het Jodendom kende alleen nog rust als de Joodsche Schouwburg een paar dagen wegens ontluizing moest worden gesloten, of met feestdagen, als de Duitsche politie met verkof was.

Twee of drie maal per week vertrokken van Amsterdam, by nacht, een transport naar Westerbork of naar Vught. Na Januari 1943 begon men de inrichtingen te ontruimen, te beginnen met het Krankzinniggesticht "Het Apeldoornsche Bosch". Ongeveer 1500 patienten en verplegend personeel zyn uit deze inrichting in een speciale trein naar Duitschland vertrokken, zonder het kamp Westerbork aan te doen. Van dit transport heeft men nimmer meer iets vernomen. Dank zy de medewerking van het spoorwegpersoneel hebben velen nog kunnen vluchten door in gereedstaande treinen te stappen.

De overige inrichtingen welke achtereenvolgens werden ontruimd, zyn; "De Joodsche Invalide", de Oude-liedengestichten te Gouda, Arnhem, Rotterdam, den Haag en Amsterdam, de Weeshuizen, de Bergstichting, de vele te Amsterdam bestaande, rusthuizen voor ouden van dagen en de Joodsche Ziekenhuizen.

Wat de "Joodsche Invalide" betreft, valt nog te vermelden dat de politie zich iedere avond met oproepen voor verpleegden aan het gebouw vervoegde. De Geneesheer-Directeur Dr. Buzaglo, heeft echter steeds weten te verhinderen dat ook maar één zyn patienten is medegenomen. Na de ontruiming van zyn inrichting heeft Dr. Buzaglo zich vrywillig als kamp-arts te Vught ter beschikking gesteld.

De "sperrstempels" hadden, voor zoover het niet betrof medewerkers der J.R., gedoopten of gemengd gehuwden, reeds lang hun waarde verloren. (Voor zoover een "sperrstempel" ooit waarde heeft gehad)

Zonder

Zonder oproepen bezochten de politiemannen ieder huis in de joodsche buurten. Dit gebeurde elke avond tot vroeg in den morgen waarna een andere ploeg gereed stond voor het halen der zieken of speciale gevallen.

Zooals alles begrenst is, leverde dit werk tenslotte niet voldoende meer op om er mee door te gaan, waarna de Duitscherrhet op een andere manier probeerden, namelijk de aanmelding. In April 1943 kwamen achtereenvolgens twee verordeningen van Rauter uit, met bevel voor alle joden in Nederland, uitgezonderd de stad Amsterdam, om zich binnen 4 dagen naar het kamp Vught te begeven. Uitgezonderd waren de gemengd gehuwden. Na lange onderhandelingen gelukte het de Joodsche Raad om in enkele plaatsen nog één of twee harer functionarissen te handhaven voor de loopende zaken.

Na de aanmelding in de provincie komt de derde verordening van dien aard voor de stad Amsterdam, doch thans behoeven zich de houders van "sperrstempels" niet te melden en weëdt van de gemengd gehuwden gezwegen. Dit veroorzaakte eenige verwarring onder deze laatste, voor zoover niet in het bezit van een stempel.

Alle drie verordeningen bleken echter door de Duitschers een groot fiasco te zyn, daar zich slechts een zeer gering aantal joden heeft gemeld. Te Amsterdam b.v. van de 9000 welke verwacht werden, 877.- personen. In de provincie bleek de opkomst nog minder dan 10% te zyn.

Een en ander is aanleiding dat de "Zentrallstelle" op 21 Mei 1943 van de Joodsche Raad eischte dat zy 7000 joden voor tewerkstelling aanwees, waaraan zy zelf de oproepen diende te doen toekomen. De opgeroepenen moesten zich reeds op 25 Mei d.a.v. aan de Politiekazerne op de Polderweg in Amsterdam Oost melden.

Na lang beraad besliste de leiding van de Joodsche Raad dat haar niet anders overbleef dan de oproepen te verzenden overwegende dat de meeste opgeroepenen wel verstek zouden laten gaan. Onder de joden evenwel heerschte groote onrust en in de kantoren der Joodsche Raad kwam het tot vechtpartijen. De toestand was wanhopig.

Op den vastgestelden dag verschenen slechts 1300 opgeroepenen. 5700 personen hadden aan hun oproep geen gehoor gegeven. Voor het Deutsche prestige was het onmogelyk zich iets dergelyks te laten welgevallen en de reactie bleef dan ook niet uit, namelijk een razzia in de binnenstad.

In den nacht van 25 op 26 Mei 1943 is het geheele gebied tusschen Prins Hendrikkade, Sarphatistraat en Amstel afgezet. Auto's met luidsprekers bevalen de joden zich reisvaardig te maken en verboden niet-joden hun huizen te verlaten. De groote Synagoge was opengebroken en tot Hoofdkwartier van Rauter, welke persoonlijk de actie heeft geleid, ingericht. Reeds om 4 uur s'morgens begonnen de arrestatie's welke tot den avond voortduurden.

Uitsluitend Mevr. G. van Tyn, leidsters der Emigratieafdeeling van de Joodsche Raad, werdt na arrestatie weer vrygelaten. Verder was Rauter niet bereid ook maar één enkele concessie te doen. Onder de gearresteerden bevond zich Opperrabbyn Dasberg en de Rabbynnen Vredenberg en Schuster. Verder verschillende geestelyke voorgangers der Joodsche gemeente en prominenten der Joodsche Raad. Prof. Cohen, welke reeds vroeg in den morgen binnen de afzetting was doorgedrongen gelukte het niet ook maar iets voor de gearresteerden te kunnen doen. Opperrabbyn Dasberg is later te Westerbork

op last van den Commandant aldaar, naar huis gezonden. Vrywel alle huizen binnen de afzetting zyn dien dag doorzocht. Alleen het Nieuw Israalitishe ZiekenHuis en haar personeel, voor zoover in het gebouw aanwezig, bleef onaangetast. Meer dan 3000 joden en jodinnen zyn by deze actie in handen der S.S. gevallen. Reeds den volgenden morgen werdt een begin gemaakt met het ontruimen van hun woningen en zaken.

De vrees voor een herhaling van dezelfde razzia in de stadsdeelen Oost en Zuid was groot en velen maakten van de korte adempauze welke op deze slag volgde gebruik om de vlucht te nemen of te gaan "onderduiken". Om deze vrees weg te nemen maakte de Joodsche Raad op 18 Juni 1943, namens Obersturmführer Lagas, bekend dat zich naar schatting nog 17.000 joden in Nederland bevonden, waaronder 5000 à 7000 gemengd gehuwden. Dit loonde geen groote actie meer en er is de verzekering by gegeven dat voorloopig niets meer tegen de joden zou worden ondernomen.

Wat een Duitsche verzekering waard was bleek spoedig toen in den nacht van 19 op 20 Juni 1943 de stadsdeelen Oost en Zuid op dezelfde wyze als tevoren in het centrum waren afgezet. Dezelfde luidspreker-auto reed door de straten en van ontkomen was geen sprake.

Vanaf het Stadion tot de Middenweg was Amsterdam Zuid en Oost hermetisch afgesloten. Alle verkeer, ook tramverkeer was ~~gerekend~~ stopgezet en de stations waren niet te bereiken. Deze actie vond plaats op een Zondag zoodat ook de kerkdiensten moesten worden afgelast. Niet-joden was het verboden zich op straat te begeven.

Evenals op 26 Mei had de politie orders de houders van stempels 10.000, 30.000, 100.000 en 120.000 (Hoofdst.18), thuis te laten. Verder is niemand ~~xxx~~ op legale wyze ontkomen. Ongeveer 5500 "tewergestelden" heeft deze actie aan de Nazis opgeleverd.

HOOFDSTUK 18

De Sperrstempels

Begin Spetember 1942 kwam het besluit van de Duitsche overheid om door een stempel in het persoonsbewys, bepaalde joden voorloopig van tewerkstelling vry te stellen. Een dergelyke regeling was noodzakelyk gebleken omdat door de willekeurige nachtelijke arrestatie's vele voor de oorlogs-industrie werkzaam zynde joden, plotseling verdwenen.

Door de leiding der fabrieken of handelshuizen, mochten lysten, geparrafeerd door de "Rustungs-inspektion te Baarn, by de "Zentrallstelle" worden ingeleverd. Ook enkele Ryks-bureaux, o.e. diamant, yzer- en staal, wol- en lompen, huiden- en leder, ~~xxxxx~~ stelden dergelyke lysten op. Verder kreeg ook de Joodsche Raad toestemming om 17.000 joden te laten "sperreren"

De betrokkenen dienden, na oproep, aan de "Zentrallstelle" te verschynen alwaar hun persoonsbewys door de S.S. van het volgende stempel werdt voorzien: Inhaber dieses Ausweises ist bis auf weiteres vom Arbeits-einsatz freigestellt. Kosten waren er niet aan verbonden; de oproep diende tevens als reis- en tramvergunning.

Het s-tempel

Het stempel was van een nummer voorzien en aan het begin-cyfer was voor een ingewyde dadelyk te zien tot welke groep de houder van het stempel behoorde. Deze lysten met de nummers volgen hieronder:

Begincyfer 1, tusschen 10.000 en 19.999. De gemengd gehuwden met kinderen. Lysten ingediend door het gemeente der plaats van inwoning.

Begincyfer 2, tusschen 20.000 en 29.999. De protestantsch gedoopten. Lysten ingediend door de kerkbesturen.

Begincyfer 3, de z.g. "Kalmeyer-lyst" genaamd naar Dr. Kalmeyer een Duitsch ambtenaar. Op deze lyst kwamen de namen voor van joden welke per request aan de Ryks-Comm. verzocht hadden als Ariër te worden beschouwd, op grond van een by het verzoek overgelegde stamboom. De beslissing op een dergelyk verzoek werdt steeds genomen door Kalmeyer welke in afwachting daarvan de aanvrager op een lyst plaatste voor een stempel. Aangezien een en ander uiteindelyk te Berlyn moest worden gefiatteerd, kwam in de praktyk nooit een beslissing en werdt de aanvraag geweigerd. Het stempel had dan geen waarde meer en de houder daarvan werdt zonder voorafgaande kennisgeving van huis gehaald.

Begincyfer 4. tusschen 40.000 en 49.999. De "Puttkammer lyst". Genaamd naar zekere Puttkammer, genaturaliseerd Duitscher, beambte by de Rotterdamsche Bankvereeninging te Amsterdam. Deze Puttkammer had in Duitsche kringen goede relaties en zyn specialiteit was het bemiddelen by het verkrygen van uitreis-visums. Ook in dit geval kon de betrokene een verzoek indienen waarop hy in afwachting van de beslissing een stempel ontving. De kosten welke aan een dergelyk verzoek verbonden waren, bedroegen echter de som van fl. 25.000.- tot fl. 30.000.- te betalen in goud of diamant. Voor wie, of voor welke instantie deze bedragen bestemd waren is nimmer duidelyk geworden, doch het staat wel vast dat geen enkele uitreis-vergunning langs deze weg is verleend.

Wanneer op zyn verzoek afwyzend was beschikt, kreeg de aanvrager daarvan eerst kennis als hy by nacht door de politie uit zyn woning werdt gehaald. Kon men dan nog met Puttkammer contact krygen, dan bestond er gelegenheid een nieuw verzoek in te dienen en het stempel op deze wyze te continueeren, waarvoor wederom dezelfde kosten dienden te worden gestort. Op deze wyze zyn tientallen joden groote sommen kwyt geworden en in bepaalde kringen neemt men het de Rotterdamsche Bankvereeninging zeer kwalyk dat zy haar employe toestond de onderhandelingen over een en ander in haar kantoor te voeren.

Evenals by de "Kalmeyer-lyst" waren de verzoekers zelf, ook niet serieus. Zy wisten by voorbaat dat hun verzoek zou worden afgewezen, doch het was slechts hun bedoeling om tyd te winnen, welke speculatie tenslotte mislukte.

De Weinreb-lyst, eveneens tusschen 40.000 en 49.999 is opgesteld door een voormalig Joodsch ambtenaar by het Departement van Economische zaken. Bedoelde Weinreb heeft voor den oorlog de Nederlandsche distributie-dienst georganiseerd en wel op zoo een uitnemende wyze dat de aandacht der Duitschers op hem gevestigd was. By wyze van belooning gaf Generaal Schumann toestemming voor hem en zyn familieleden om het bezette gebied te verlaten. In afwachting van de daarvoor noodzakelyke papieren mocht Weinreb een lyst indienen. De daarop voorkomende namen zouden dan voorloopig

een sperrstempel ontvangen.

De familie Weinreb heeft evenwel nimmer kunnen uitreizen, want op een bepaalde dag zyn allen gearresteerd. Wat daarvan de aanleiding was is niet bekend. Men neemt aan dat Generaal Schumann zyn afspraak serieuus gemeend heeft en het ook zyn bedoeling is geweest zyn belofte gestand te doen. Eerder leek het op een meningsverschil tusschen de Duitschers onderling. Bovendien had Weinreb de onbescheidenheid om een lyst van 300 namen in te dienen. Hy schynt op het oogenblik persoonlyk nog in vryheid te zyn.

Beginncyfer 6, tusschen 60.000 en 79.999. Alle arbeiders voor de oorlogs-industrie, de ryks-bureaux, enz.

Beginncyfer 8 en 9, tusschen 80.000 en 99.999. Alle medewerkers van de Joodsche Raad en de by haar ondergebrachte instanties en instellingen.

Beginncyfer 12, tusschen 120.000 en 129.999. De serieuze aanvragers van uitreis-visums, welke ~~verstrekt~~ deviezen kunnen verstrekken en de bezitters van een Palestina-austausch certificaat.

De Portugeesche Joden met 4 Portugeesch Joodsche grootouders hebben door middel van het kantoor van Mr. van Krimpen een collectieve lyst laten indienen van namen waarvoor sperrstempels tusschen 30.000 en 39.999 zyn verkregen. Hun argument is n.l. dat de Portugeesche joden van Katholieke afkomst zyn. Het schynt dat daarover nog steeds een onderzoek loopende is.

Tenslotte bestonden er nog eenige tientallen lysten welke door zwendelaars in samenwerking met leden der S.S. zyn ingediend om een groep joden geld uit hun zak te kloppen. Het koste de betreffenden niet alleen hun geld maar ook hun vryheid.

Byzondere lysten met slechts enkele namen kwamen ook nog van de Philips fabrieken, Unilever en Kaufman's Huidenhandel. Deze laatste zyn steeds gerespecteerd.

De geheele stempelactie was voor de Duitschers een geraffineerde opzet om aan namen en adressen te komen. Bovendien klasseerden zy daarmede de joden hetgeen de onderlinge ~~na~~ verdeeldheid in de hand werkte. De Duitse administratie was steeds een warboel en werdt nooit bygehouden. Niets was eenvoudiger dan by arrestaties de ingediende lysten te gebruiken.

De formuleering "bis auf weiteres" was zeer rekbaar want dadelyk nadat de stempels waren uitgegeven begonnen reeds de arrestaties van de houders. Hoofdzakelyk de arbeiders in de kleeding- en bont-industrie werden in de fabrieken gearresteerd en tegelykertyd de familieleden in hun woning.

De gedoopten zyn langen tyd met rust gelaten, doch na een scherpe rede van de kansel op 16 Mei 1943, zyn alle op de lyst voorkomende namen gearresteerd. Het gelukte de kerk naderhand gedaan te krygen dat de Protestantsche joden niet zouden worden gedeporteerd doch te Westerbork "zurückgestellt"

Wat de Joodsche Raad betreft dient te worden opgemerkt dat de 17.000 toegewezen stempels niet voor haar direkte medewerkers bestemd waren. Immers onder de J.R. waren alle Joodsche instellingen begrepen. Bovendien hadden ook de echtgenoten van de gestempelden recht op een sperrstempel. Kinderen boven 16 jaar waren niet gesperret.

De lysten

/- en 7

De lysten der Joodsche Raad zyn door de "Zentrallstelle" nooit voor arrestaties gebruikt. Werden J.R. medewerkers van huis gehaald, dan waren het z.g. strafgevangen, of "vergis-singen". In het eerste geval was bemiddeling van buitenaf by voorbaat buitengesloten en in het tweede geval gaven de Duitschers slechts hun leedwezen te kennen, doch behielden de arrestant.

Opperrabbyn Sarlouis en de Alg. Secretaris der Joodsche Raad M.H. Max Bolle, waren de eersten welke op persoonlijk bevel van Aus der Funten zyn aangehouden. Interventie was vruchteloos en beide zyn gedeporteerd.

HOOFDSTUK 19

H e t K a m p W e s t e r b o r k

Dit kamp is voor den oorlog door de Nederl. regeering opgericht als doorgangskamp voor illegale vluchtelingen uit Duitschland. De Deutsche bezetting begon in 1941 het kamp uit te breiden en hebben zelf, een speciale spoorlyn, vanaf het station Beilen aangelegd. De eerste Nederlandsche Joden zyn in Juli 1942 naar het kamp overgebracht, nadat de gemengd gehuwde Duitschers tevoren daaruit zyn verwyderd.

De leiding van het "Durchgangslager Westerbork" heeft een Deutsche S.S. Obersturmführer, met een Nederlandsche plaatsvervanger. Voor de bewaking in het kamp zorgt de Maréchaussee welke in het algemeen zeer correct optreedt en de kampbewoners veel van dienst is. Door de kampleiding worden de ~~kampbewoners~~ in het kamp dienst doende joden in twee groepen onderscheiden: n.l. "Alte kampinsasser" en "Kampdienst" De eersten zyn uitsluitend Deutsche Joden en worden door de Commandant op opvallende wyze geprotegeerd. Zy zyn reeds vanaf 1938 in het kamp en blyven gehandhaafd. De tweede groep zyn Nederlanders en buitenlanders doch eerst sedert 1942 in Westerbork.

De Joodsche kampleiding heeft een zekere Schlesinger een gewezen Deutsche Majoor en een gewezen Deutsche rechter Dr. Wachtel. Beide genieten het vertrouwen van de Commandant. Verder bestaat er nog een afdeeling van de Joodsche Raad bestaande uit ongeveer 200 personen, welke hoofdzakelyk zyn belast met het registreeren van nieuw aangekomenen. Tot Juni '43 was het Joodsche Raad personeel toegestaan om regelmatig met verlof naar Amsterdam te gaan. Zy werden dus nog niet als gevangenen beschouwd. Voor de post was een dagelyksche koeriersdienst met het kantoor te Amsterdam, Bovendien had het kamp een eigen telefoon-lyn met de afd. Secretariaat Westerbork te Amsterdam.

Nieuw aangekomenen worden dadelyk na de registratie by een afdeeling van Lippmann Rosenthal & Co gebracht, waar zy geld en waarde artikelen behooren af te geven. Een recu wordt niet verstrekt.

Voor de zieken zyn groote ziekenzalen beschikbaar, waar plaats is voor 1000 bedden welke steeds zyn bezet. De medische dienst staat onder leiding van een Joodsch-Deutsche arts Dr. Spanier, met een staf van Nederlandsche arts en verplegend personeel.

Door de primitieve inrichting van het ziekenhuis laat

de hygiëne

de hygiëne veel te wenschen over. Aan alles is gebrek: Linnen-goed, beddegoed, zeep, verplegings-artikelen, medicamenten, enz. De meeste zieken waren ouden van dagen, doch daarnaast komt dysenterie en roodvonk ook in groote mate voor. Toch valt het op dat het aantal sterfgevallen niet verontrustend hoog was, in aanmerking nemende dat regelmatig tusschen 5.000 en 10.000 menschen het kamp bewoonden.

Sociale en sanitaire toestanden in de barakken zyn zeer slecht. Er zyn slaapzalen waar soms 500 menschen, mannen, vrouwen en kinderen door elkaar liggen in kribben van 3 hoog. Toiletartikelen, dekens, eetgerei, etc. wordt door de kamp-leiding niet verstrekt en dient iedereen by zyn uitrusting mede te brengen. Van een behoorlyke waschgelegenheid is geen sprake.

De voeding bestond uit, s'morgens 10 cM. brood met ersatz koffie, 'smiddags en s'avonds één lepel dikke ~~XXXXXX~~ soep of stampot per persoon. Dit is onvoldoende doch de menschen leefden uitsluitend van pakketten welke hun door vrienden en familie werden toegezonden. Voor de verzorging daarvan had de Joodsche Raad een dagelyksche vracht-autodienst vanaf Amsterdam.

Eénmaal per 14 dagen was het de kampbewoners toegestaan te schryven. De post stond onder censuur, doch er was volop gelegenheid illegale brieven te verzenden, waaraan o.a. de maréchaussee medewerkte.

De stemming in het kamp was niet bepaald slecht. Iedereen werkte zooveel mogelyk in zyn eigen beroep waarvoor ruim gelegenheid was in de bedryven welke de Joodsche Raad instand hield, ten gerieve van de kampbewoners. Zoo was er; een machinale schoenmakery, een confectiefabriek voor verwerking van oude kleeren, een matrassenfabriek, een chemische waschery en stoomery, een kapperssalon en een bakkerij. Verder bestond er een synagoge en een protestantsche kerk. En ten slotte een gevangenis en een nog meer sinistere inrichting; het crematorium.

Iedere Dinsdag, soms ook Dinsdags en Vrydags, gingen de transporten naar Duitschland af. In het begin waren deze transporten niet grooter dan 600 personen en bestond de trein uit 3e klasse waggons. Sedert Februari 1943, worden evenwel goederenwaggons gebruikt en gaan 1200 personen op transport.

Om een dergelyk transport by elkaar te krygen had in het begin de Duitsche Politie de gewoonte om in het kamp een razzia te houden. Later kwam er meer regelmaat in en wordt de avond tevoren een transportlyst opgesteld en de barakken de nacht voor het transport afgesloten. De trein vertrok steeds via het grens-station Nieuwe-Schans in de richting Bremen. Soms kwamen met dezelfde trein illegale brieven terug, welke echter alleen de reis beschreven. De laatste dezer brieven kwamen ui Lublin en Riga.

De laatste nieuwigheid was dat er in het kamp ook "Sperrstempels" werden gegeven en wel in twee kleuren, rood en groen. De een beteekende "entgeltig" en de andere "bis auf weiteres zurückgestellt" Practisch hadden deze stempels evenmin waarde als de bekende stempels te Amsterdam, daar zoowel de één als de andere groep zonder aanleiding toch met het transport werden meegezonden.

HOOFDSTUK 20

De Kampen Vught, Barneveldt en Theresiënstadt

Het "Auffanglager Vught is eigenlijk een afdeling van het concentratie-kamp Vught en staat onder bevel van een S.S. Obersturmführer. De Joodsche Raad heeft er geen vertegenwoordiging en heeft officieel met de kampleiding geen contact. De leider der Kamp-afdeling den Heer Blutt, is evenwel toegestaan wekelyks het kamp te bezoeken.

Einde 1942 is het kamp in gebruik genomen. Uitsluitend arbeidskrachten, mannen en vrouwen tot ongeveer 45 jaar ~~z~~ werden er heen gezonden, hoofdzakelyk confectie-arbeiders en diamantslypers.

Er was sprake van om in het auffanglager Vught industrieën te vestigen, onder anderen; een confectie-~~at~~telier voor het verwerken van oude kleeën, een glasslypery en een lompensorteerdery. Van het één, noch van het ander is iets gekomen. De eenigste werkzaamheid was maandenlang het demonteeren van electriche apparaten van Philips, welke by het bombardement in December 1942 zyn verbrand .

Verder zyn groepen joden als arbeiders tewerkgesteld voor de organisatie "Todt" Volgens berichten hadden deze laatste over het eten en de behandeling tydens het werk niet te klagen. De meesten werkten aan een werk by de Moerdyk.

In het kamp zelf was het zeer slecht. Het eten was te weinig en de ligging liet veel te wenschen over. De discipline was zeer streng. Plageryen door de S.S. bewakers waren de orde van de dag.

Nieuw aangekomenen dienden hun rugzak af te geven welke by vertrek uit het kamp moest achterblyven. Briefwisseling met het binnenland was wel geoorloofd, doch onder strenge cencuur en via de Joodsche Raad te Amsterdam. Het ontvangen van pakketten was toegestaan en ook naar Vught had de Joodsche Raad haar dagelyksche auto-dienst. In tegenstelling met Westerbork werden te Vught de pakjes niet ongeschonden uitgereikt.

De transporten welke van tyd tot tyd van Vught naar Westerbork afgingen, bestonden meestal uit oudere menschen of jonge kinderen. In Mei is een groot kindertransport vertrokken, ~~het~~welk volgens medici welke daarby aanwezig waren het verschrikkelykste moet zyn geweest wat zy ooit zagen. Het waren vrywel uitsluitend kinderen tot 10 jaar met één van beide ouders. (De ouder welke niet in, of buiten het kamp werkzaam was moest met de kinderen mee) Kinderen boven 10 jaar zond men zonder de ouders weg. Vele voor het vertrek aangewezen kinderen waren ziek en hadden hooge koorts. Tydens de reis van Vught naar Westerbork zyn eenige kinderen overleden, wat niet verhinderde, dat hetzelfde transport met eenige uren ophoud te Westerbork, naar Duitschland is doorgegaan.

Het kamp Vught ligt zeer afgelegen in de heide en is streng geïsoleerd. Voor onbevoegden is het niet mogelyk het kamp te naderen.

Het kamp BARNEVELD, officieel genaamd "Judenlager Barneveld" bestaat uit een oud kasteel en eenige barrakken of eierloodsen. De bewoners zyn allen gepreviligeerden welke door de Secretarissen Generaal Frederiks en van Damm resp. van Binnenlandsche zaken en Kunsten Wetenschappen op een lyst zyn geplaatst

Onder hen

te /

Onder hen bevinden zich voormalige hooge ambtenaren, leden van het Concertgebouw-orkest en particulieren welke zich in het verleden hebben verdienstelyk gemaakt. De belofte dat deze menschen tot het einde der oorlog in dit kamp mochten blyven, schynen de Duitschers niet/ hebben gehouden want de laatste berichten zyn, dat het kamp naar Westerbork is verplaatst.

De bewoners van Barneveld mochten by het vertrek naar het kamp hun huisraad medenemen, welke in eierloodsen is opgeslagen. Het eten is er niet beter als in de andere kampen en de bewegingsvryheid was er iets grooter. Men schat dat ongeveer 500 personen in het kamp zyn opgenomen. De Joodsche Raad heeft met het "Judenlager Barneveld" geen enkel contact. De leiding in het lager heeft Mr. Tels.

Van één transport is bekend dat het naar THERESIENSTADT is vertrokken. Dit was in begin 1943. ~~xxx~~ Het transport bestond uit 150 uitsluitend Deutsche Joden, oud-frontstryders en oorlogsgewonden. Als eenigste Nederlander bevond zich onder hen de bekende teekenaar Jo Spier.

Het moet een byzondere gunst van de autoriteiten zyn geweest dat deze menschen in een speciale waggon per D.trein zyn vertrokken. By het vertrek uit Amsterdam hield Aus der Funten een rede waarin hy o.a. sprak over "de dank van het Deutsche vaderland aan zyn oud-soldaten."

HOOFDSTUK 21

De ingekomen post van de gedeporteerden

In de loop van 10 maanden zyn via de post-afdeeling van de Joodsche Raad ongeveer 1000 brieven in totaal van de gedeporteerden binnengekomen, met de volgende plaatsen van afzending; Sosnowitz, Auswitz, Birkenau en Monowitz. Alle brieven hadden ongeveer dezelfde inhoud. Een resume door de Joodsche Raad opgesteld, luid als volgt; Het eten was goed. Het werk zwaar, maar uit te houden. De behandeling correct. Verder vragen allen naar hun vrouwen en kinderen waarmede zy van Westerbork zyn vertrokken. Alle brieven waren afkomstig van jonge mannen, enkele van meisjes.

De uitgaande post voor de gedeporteerden moest by de Joodsche Raad worden afgegeven, ~~xxx~~ Antwoord op brieven aan gedeporteerden is evenwel nimmer ontvangen.

HOOFDSTUK 22

Onroerend bezit van Joden

Ook deze maatregel welke met aangifte is begonnen, is byzonder groot opgezet. De aangifte formulieren waren zeer omvangryk en bevatten de meest uiteenloopende vragen.

Spoedig na de aanmelding ontvingen reeds de betrokken bericht van de "Grundstückverwaltung" te den Haag, dat hun eigendom onder beheer is gesteld. Voor de provincie was steeds de A.N.B.O. (Algemeen Nederlandsch Beheer van Onroerende goederen) als beheers-instantie aangewezen. Voor de gemeente Amsterdam traden ~~xxxx~~ de Makelaars P. Everout en Petrus N. van Bruggen als beheerders op.

*Als sub-verwalters behoemden deze laatsten de Makelaars Voogd, Ballast, Jac. Franssen, Nico Kip Jr. Vlaswinkel en de Accountant Raadsheer. Al deze Heeren hebben zich aan het Joodsche bezit enorm verrikt.

Was een pand in beheer genomen dan ontving de Joodsche eigenaar alleen een 3 maandelyksche nota van Lippmann Rosenthal, vermeldende dat door de beheerder een bedrag op zyn rekening was overgeschreven. Een specificatie werdt nimmer verstrekt en het overgeboekte bedrag was slechts een fractie van hetgeen de eigenaar rechtens toekwam.

Panden, welke niet te hoog met hypotheek waren bezwaard of op een of andere wyze gemakkelyk van de hand te doen waren, werden aan een bevriende relatie van de beheerders overgedaan. De Joodsche eigenaar ontving in dit geval alleen de mededeeling dat het goed was verkocht en dat de overdrachten overstaan van een bepaalde Notaris binnenkort zou plaats vinden. Verder de mededeeling dat zyn tegenwoordigheid daarby niet vereischt was. Aan wie zyn eigendom was verkocht, of hoe hoog de opbrengst was ging hem blykbaar niet aan.

Van de koopsom kreeg de rechtmatige eigenaar niets in handen en de koper die vaak voor belachelyk lage pryzen een pand kocht, kon daarby nog volstaan met betaling van 4% aflossing van de koopsom per jaar, op dezelfde wyze als by de verkoop van Joodsche zaken.

Aanvankelyk hebben ~~de~~ de hypotheekbanken nog wat getracht voor de Joden te redden door credieten op voormalig Joodsch bezit te weigeren. De Grundstückverwaltung dreigde evenwel de banken met een beheerder wanneer bestaande hypotheeken niet werden gecontinueerd.

Bonafide Notarissen en Makelaars probeerden hun clienten te beïnvloeden om geen voormalig Joodsch bezit te koopen. Het transport van Joodsch bezit is ook door de meeste Notarissen geweigerd en de afwikkeling van boedels opzettelyk getraineed.

De eenigste Notarissen welke zich te Amsterdam vrywel uitsluitend met het overschryven van Joodsch bezit bezig hielden, waren de H.H. Klaas Keyzer, Krom, Rodenburg en Sierks.

HOOFDSTUK 23

Roerend bezit van Joden

De huisraad-actie ging uit van de "Hausraterfassung", of de Sammelverwaltung Feindlicher Hausgeräte". De opzet was als gewoon zeer groot en met de schyn van legaliteit. Nadat de geheel inventaris nauwkeurig was geïnventariseerd, werdt alles met meubelwagens afgehaald.

Het was de expeditiefirma A.Puls welke dagelyks met een wagenpark van 80 wagens de joodsche huizen leeghaalde. Alles werdt in ~~xxxx~~ schepen geladen, voor verzending naar Duitschland. Kunstvoorwerpen, Perzische kleeden of antiek, gingen naar Lippmann Rosenthal of werden publiek verkocht door de makelaar Otto van Leersum met Notaris Rodenburg

Dadelyk nadat ~~xxxx~~ de Joodsche huizen waren verlaten begon men de huisraad weg te voeren. Het behoorde by het stadsbeeld om in de straten in Zuid en Oost heele ryen verhuiswagens te zien laden.

HOOFDSTUK 24

S t r a f g e v a l l e n

Men behoefde geen buitengewoon misdryf te begaan om als strafgeval te worden gedeporteerd. Elke kleinigheid was voor de Duitse politie een aanleiding tot chicane. Byvoorbeeld was het verboden om brieven in de bekende bussen te werpen welke aan de tramrytuigen te Amsterdam zyn bevestigd. Men vatte dit op als gebruik maken van een openbaar vervoermiddel hetgeen by verordening was verboden. Het koopen in niet-joodsche zaken was uitsluitend tusschen 3 en 5 uur geoorloofd. Het was echter niet toegestaan zich na 5 uur nog in den winkel te bevinden, ook al was men voordien binnen gekomen en had men op zyn beurt moeten wachten. Zoo zyn er nog meerdere dergelyke voorbeelden welke niet alle specifiek zyn te noemen.

Voor de Gemeente Politie bestond het voorschrift om elke jood voor de geringste overtreding aan de Duitse Politie uit te leveren. Het Hoofdbureau van Politie te Amsterdam had voor Joodsche zaken een speciaal bureau gevestigd in de Paulus Potterstraat. Dit bureau leefde uitsluitend van verraad en valsche aanklachten. De arrestanten werden meestal zonder verhoor, met een S op hun persoonsbewys naar de Schouwburg overgebracht voor deportatie. Deze S, met rood potlood, gaf te kennen dat de houder van het persoonsbewys bestraft moest worden. Welke willekeur daarby voorkwam laat zich denken.

Andere arrestanten, welke door het "Deviezenschutz-commando" waren aangehouden, bleven soms wekenlang in een gevangenis, om vandaar naar een concentratiekamp te worden overgebracht, of direkt naar Westerbork. In de gevangenssen en concentratie-kampen waren joden streng geïsoleerd van de overige gevangenen en droegen speciale teekens op hun kleding. Zelfs buiten op de cel was de jodenster niet vergeten.

Voor zoover hun lichamelijke toestand het toeliet werden de gestraften in het Kamp Westerbork in een speciale strafbarak ondergebracht. Gestraften hadden geen enkel recht op faciliteiten en vertrokken zoo snel mogelijk naar Duitschland. By groote transporten gevangenen was er zelfs een speciale waggon voor hen gereserveerd. Of zy in Duitschland anders werden behandeld, of naar een ander kamp gingen, is niet bekend.

De meeste Joden welke te Westerbork uit de concentratiekampen aankwamen waren dusdanig mishandeld dat hun opname in het ziekenhuis noodzakelyk bleek. Voor deze gevallen interesseerde de Commandant zich steeds byzonder. Dagelyks informeerde hy naar de toestand der patienten, bezocht hen soms en liet zich uitvoerig inlichten. Men zegt dat aan hem te danken is, dat het opleidingskamp der S.S. te Ellecom, waar joden op de meest liederlyke wyze werden toegetakeld, is opgeheven.

Hoofdstuk 25S t e r i l i s a t i e

De gemengd gehuwden welke na Mei 1943 te Westerbork zyn aangekomen, kregen een verklaring voorgelegd, waarby zy

hadden te kiezen tusschen sterilisatie en deportatie. Van de eerste groep bestaande uit 350 personen, kozen 52 de sterilisatie. Twee gebouwen zyn voor dit doel te Amsterdam opgevorderd, n.l. het gebouw van "De Joodsche Invalide" en het Centraal Israelitisch Ziekenhuis. By de sterilisatie-maatregel werdt tusschen gemengd gehuwde mannen of vrouwen, met of zonder kinderen geen onderscheid gemaakt.

De actie was groot voorbereid en stond onder leiding van een Duitsche Nazi-arts Dr. Mayer. Het is niet bekend geworden in hoeverre en in welke mate een en ander is doorgevoerd aangezien ~~maximal~~ in Duitsche kringen daaromtrent oneenigheid scheen te bestaan.

HOOFDSTUK 26

O v e r z i c h t

In Nederland hebben zich by de aanmelding in Januari 1941, 142.000 vol-joden gemeld, waarvan 22.000 buitenlanders. Van het totaal woonden 85.000 joden binnen de gemeente Amsterdam, 13.000 te den Haag, en 9000 te Rotterdam. Andere gemeenten met een groote Joodsche bevolking waren, Groningen, Arnhem, Hilversum en Haarlem met de randgemeenten.

Het totale joodsche vermogen in Nederland werdt geschat op 550 millioen, waarvan 150 millioen in contanten en effecten, 200 millioen in onroerende goederen en hypotheken en 150 millioen in roerende goederen.

Tot einde Juni 1943 waren ongeveer 120.000 joden gedeporteerd en in de kampen ondergebracht. Het aantal in de Nederlandsche kampen ondergebrachte joden kan hoogstens 15.000 personen zyn. Het aantal ondergedokenen was enorm hoog, doch er werden dagelyks "duikers" gearresteerd, zoodat er uiteindelyk niet meer dan 5000 zullen overblyven. Op de Palestina-austausch liste komen de namen van 5000 Nederlandsche joden voor, waarvoor wordt geprobeerd hente Westerbork terug te houden.

Alle maatregelen van Duitsche zyde zyn met aanmelding begonnen en zy deden steeds hun best om alles zoo legaal mogelyk voor te stellen. By de wreedste maatregel wekten zy nog naar buiten den schyn van recht en billykheid.

Vastgesteld kan verder worden dat de geheele anti-joodsche actie uitsluitend een voorwendsel was om de joden van hun laatste bezit te berooven. Behoudens hetgeen by niet-joden is opgeborgen is alle joodsche bezit in hun handen gevallen.

Gewelddaden of mishandeling zyn byna niet voorgekomen. De geheele actie geschiedde zoo geniepig mogelyk zonder dat de buitenwereld er veel van merkte. Hun taktiek was steeds om de joden tegen elkaar uit te spelen, hetgeen ~~xxx~~ b.v. te Westerbork is gelukt.

De civiele autoriteiten deden by alles hun best om de Joodsche bevolking van dienst te zyn. Byvoorbeeld werden nog steeds levensmiddelenkaarten afgegeven aan personen welke reeds lang waren ondergedoken, op vertoon van hun stamkaart. Ook het bevolkingsregister saboteerde het verstrekken van gegevens aan de Duitschers zooveel mogelyk. ~~xxx~~ De ryks-bureaux, in hoofdzaak het textiel-bureau, nam een zeer loyale houding aan.

Opvallend was het dat geen enkele Nederlandsche politie autoriteit zich met Joodsche aangelegenheden bemoeide.

De "Zentrallstelle" hield het verstrekken van vergunningen e.d. uitdrukkelijk in eigen hand. *Andere Nederlanders dan de "Zwarte Politie, de "Hulp-Politie en de Nederlandsche S.S. hebben ook by de deportaties niet medegewerkt.

Ten opzichte van de gemengd gehuwden hebben de Duitse autoriteiten nooit een positief standpunt ingenomen, hoewel allerlei geruchten omtrent een definitieve regeling de ronde deden.

Clarens den 25 November 1943